

Ș, *ș*, s.m. 1. A douăzeci și doua literă a alfabetului limbii române. 2. Sunet notat cu această literă (consoană constrictivă prepalatală surdă). [Pr.: *șe*, *și*. — Pl. și: (1, n.) *ș-uri*]

Șz interj. (De obicei prelungit) Cuvânt folosit pentru a-i cere cuiva să tacă, să păstreze tăcere. — Onomatopee.

ȘA, *șei*, s.f. 1. Piesă de harnașament confecționată din piele sau din lemn, care se pune pe spinarea calului și pe care șade călărețul. ◇ Expr. *A pune șaua* (pe cineva) = a supune, a stăpâni (pe cineva), a constrânge pe cineva să facă ceva. *A vorbi din șa* = a vorbi de sus, cu siguranță de sine. 2. Suport triunghiular din piele, din cauciuc sau din material plastic, care se montează pe biciclete, motocicletele etc. 3. Os din spinarea găinii. ◇ *Șaua turcească* = scobitură în grosimea osului sfenoid, în care se află situată glanda hipofiză. 4. Formă de relief reprezentând o depresiune cuprinsă între două părți de teren mai ridicate; curmătură. *Șaua dealului*. [Var.: *șea* s.f.] — Lat. *sella*.

ȘABĂC, s.n. v. *șabacă*.

ȘABĂCĂ, *șabace*, s.f. (Reg.) Broderie în ajur făcută (cu ață albă) la cămași, la fețe de masă, millieuri etc. [Var.: *șabac* s.n.] — Cf. tc. *șebeke*.

ȘABANĂ, *șabanale*, s.f. Haină lungă asemănătoare cu un anteriu, pe care o purtau aprozii, vornicii și pajii la curțile domnești. [Var.: *șavană* s.f.] — Din tc. *șebane*.

ȘABĂR, *șabăre*, s.n. Răzuitor folosit pentru curățarea de parafină a interiorului țevilor de extracție ale sondelor. ◆ Creion de răzuit. — Din germ. *Schaber*.

ȘABLON, *șabloane*, s.n. 1. Model în mărime naturală după care se poate executa o piesă sau care servește la ghidarea unei unelte pentru prelucrarea prin așchiere ori prin deformare, pentru limitarea unor porțiuni de suprafață pe care se aplică o vopsea etc. ◆ Instrument cu care se controlează sau se măsoară dimensiunile sau unghiurile unei piese în curs de fabricație. 2. Fig. Formulă stereotipă; repetare mecanică, lipsită de interes și de originalitate a unui model oarecare; clișeu verbal. — Din germ. *Schablone*.

ȘABLONĂ, *șablonez*, vb. I. Tranz. (Rar) A trasa cu șablonul (1) contururile unei piese; a fazona ceva controlând cu șablonul (1). — Din *șablon*. Cf. germ. *schablonieren*.

ȘABLONĂR, *șablonari*, s.m. (Rar) Lucrător care folosește șablonul (1). — *Șablon* + suf. *-ar*.

ȘABLONĂRD, *-Ă*, *șablonarzi*, *-de*, adj. Lipsit de originalitate, de spirit inventiv, cu șabloane (2); stereotip. — *Șablon* + suf. *-ard*.

ȘABLONĂRE, *șablonări*, s.f. Acțiunea de a *șablona* și rezultatul ei. — V. *șablona*.

ȘABLONISM, s.n. (Rar) Atitudine manifestată prin conformarea la anumite șabloane (2), prin folosirea unor formule stereotipe. — *Șablon* + suf. *-ism*.

ȘABLONIZĂ, *șablonizez*, vb. I. Tranz. A aplica ceva în mod mecanic. — *Șablon* + suf. *-iza*.

ȘABLONIZĂRE, *șablonizări*, s.f. Faptul de a *șablona*. — V. *șablona*.

ȘABLONIZĂT, *-Ă*, *șablonizați*, *-te*, adj. Care a fost făcut, aplicat în mod mecanic. — V. *șablona*.

ȘABOTĂ, *șabote*, s.f. Piesă grea de metal care susține nicovale la unele ciocane mecanizate, fiind așezată elastic pe fundația ciocanului. — Din germ. *Shabotte*.

ȘACĂL, *șacali*, s.m. 1. Mamifer carnivor sălbatic asemănător cu lupul, dar mai mic decât acesta, cu coada mai scurtă și cu botul ascuțit, care trăiește în nordul Africii, în sudul Asiei și în sudul Europei și se hrănește cu animale

mici și cu hoituri (*Canis aureus*). 2. Epitet pentru o persoană rapace, hrăpăreață, josnică. — Din fr. *chacal*.

ȘĂFAR, *șafari*, s.m. (Reg.) Mijlocitor, intermediar, samsar (necinstit). — Din ucr. *șofer*, pol. *szafar*, germ. *Schaffer*.

ȘĂGĂ, *șăgi*, s.f. (Pop.) Glumă ◇ Loc. adv. În *șagă* = fără seriozitate, într-o doară. *Fără șagă* = în mod serios. ◇ Loc. vb. *A face șagă* = a șugui; a glumi. ◇ Expr. *Nu-i vreme de șagă* = nu-i momentul potrivit pentru glumit. *A se întrece cu șaga* = a întrece măsura, a exagera. *A se trece de șagă* = a începe să devină lucru serios. *A lăsa șaga* (*la o parte*) sau *a-i ajunge* (cuiva) *șaga* (sau *de șagă*) = a termina cu gluma, a deveni serios. (În construcții negative sau interogative) *A fi* (sau *a-i părea* cuiva) (*de*) *șagă* (sau *lucru de șagă*) = a fi (sau a i se părea cuiva că este) lucru neînsemnat, fără importanță. — Din bg. *šega*.

ȘAGRIN, *șagriniuri*, s.n. Instrument cu un model în relief care se imprimă pe o piele și care imită altă piele sau reprezintă un desen special. ◆ Piele imprimată care imită modelul natural al altei piei. — Din fr. *chagrin*.

ȘAGRINĂ, *șagrinez*, vb. I. Tranz. A prelucra și a finisa unele piei tăbăcite prin imprimarea, cu ajutorul șagriniului, a unui desen special în scop decorativ sau pentru a masca unele defecte de suprafață. — Din fr. *chagriner*.

ȘAGRINĂRE, *șagrinari*, s.f. Acțiunea de a *șagrina* și rezultatul ei. — V. *șagrina*.

ȘAH, (1) *șahi*, s.m., (2) *șahuri*, s.n. 1. S.m. Titlu purtat de suveranul Iranului, corespunzător titlului de împărat; persoană care are acest titlu; șahinșah. 2. S.n. Joc de origine orientală care se dispută între doi parteneri, pe o tablă împărțită în 64 de pătrățele albe și negre, așezate alternativ cu 32 de piese, mișcate după anumite reguli, scopul final fiind câștigarea regelui adversarului; *p. ext.* tabla și piesele care servesc la joc; șatrange. ◆ Situație în cursul jocului mai sus definit, în care regele uneia dintre părți este atacat de o piesă a adversarului; (cu valoare de interjecție) cuvânt însoțind mișcarea care creează această situație. ◇ Expr. *A da șah* = a pune în pericol regele adversarului. *A ține* (pe cineva) *în șah* = a limita jocul adversarului la apărarea regelui; *fig.* a ține pe cineva în tensiune, a-l imobiliza. — Din tc. *šah*. Cf. germ. *Schach*.

ȘĂHĂR-MĂHĂR, *șahăr-mahăruri*, s.n. (Arg.; în expr.) *A face* (sau *a umbla cu*) *șahăr-mahăr* (sau *-mahăruri*) = a înșela, a escroca pe cineva. — Din pol. *szacher-macher*, germ. *Schacher Macher*.

ȘAHINȘAH, *șahinșahi*, s.m. Șah (1). — Din pers. *šahinšah*.

ȘAHIST, *-Ă*, *șahisti*, *-ste*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care cunoaște bine jocul de șah; jucător de șah. 2. Adj. Referitor la jocul de șah sau la cei care îl joacă; care aparține șahului (2) sau celor care îl joacă. — *Șah* + suf. *-ist*.

ȘAHISTIC, *-Ă*, *șahistici*, *-ce*, adj. Șahist (2). — *Șahist* + suf. *-ic*.

ȘAHZADEA, *șahzadele*, s.m. (Înv.) Fiu de sultan sau de împărat. — Din tc. *šahzade*.

ȘAI s.n. (Înv. și reg.) Postav alb, fin, din care se făceau veșminte boierești și din care se mai fac pantaloni în unele regiuni ale țării. — Din tc. *şayı*.

ȘĂIBĂ, *șaibe*, s.f. 1. Disc de metal, de lemn etc. găurit, care se montează între un șurub și obiectul respectiv sau între șurub și piuliță, pentru a menține șurubul fix și pentru a îmbunătăți îmbinarea și a preveni deșurubarea. 2. Roată de metal sau de lemn, fixată pe un ax, peste care se petrece cureaua de transmisie. — Din germ. *Scheibe*.

ȘĂICA, *șeici*, s.f. (Înv. și pop.) Ambarcațiune fluvială mică, cu pânze, cu fundul plat, servind la transportul mărfurilor și al persoanelor. ◆ Luntre

făcută dintr-un trunchi de copac scobit, cu o singură vâslă, servind la pescuit. — Din bg., sb. *šajka*, tc. *sayka*.

ŞAIDAJ, *šaidaje*, s.n. Operație de alegere manuală a minereurilor, însoțită de spargerea acestora cu ciocanul de mână. [Pr.: *ša-i*] — Din fr. *scheidage*.

ŞAISPREZECE num. card. Număr care, în numărătoare, are locul între cincisprezece și șaptesprezece și care se indică prin cifra 16 sau XVI. ♦ (Adjectival) *Are șaisprezece ani.* ♦ (Substantivat) *Scrie un șaisprezece pe tablă.* ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Capitolul șaisprezece.* ♦ (În componența numeralului adverbial corespunzător) *Scrie de șaisprezece ori.* ♦ (În componența numeralului multiplicativ corespunzător) *De șaisprezece ori pe atâta* ♦ (În componența numeralului distributiv corespunzător) *Câte șaisprezece lei.* [Var.: (rar) *șasesprezece* num. card.] — **Șase + spre + zece.**

ŞAISPREZECELEA, -ZECEA num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea adjectival) Care se află între al cincisprezecelea și al șaptesprezecelea. — **Șaisprezece + le + a.**

ŞAISPREZECIME, *šaisprezecimi*, s.f. **1.** A șaisprezecea parte dintr-un întreg împărțit în părți egale. **2.** (Muz.) A șaisprezecea parte dintr-o notă întreagă. — **Șaisprezece + suf. -ime.**

ŞAIZÉCI, num. card. Număr având în numărătoare locul între cifra cincizeci și nouă și șizeci și unu și care se indică prin cifra 60 sau LX. ♦ (Adjectival) *Are șizeci de ani.* ♦ (Substantivat) *Șizeci este o cifră.* ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Pagina șizeci.* ♦ (În componența numeralului adverbial corespunzător) *Repetă de șizeci de ori.* ♦ (În componența numeralului multiplicativ corespunzător) *De șizeci de ori pe atâta.* ♦ (În componența numeralului distributiv corespunzător) *Câte șizeci de lei.* — **Șase + zeci** (refăcut după *treizeci*).

ŞAIZÉCILEA, -ZÉCEA num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea adjectival) Care se află între al cincizeci și nouălea și al șizeci și unulea. — **Șizeci + le + a.**

ŞAL, *şaluri*, s.n. **1.** Tesătură din lână, mătase etc., de diverse forme și dimensiuni, împodobită cu desene, broderii sau franji, pe care femeile o poartă pe cap sau pe umeri. ♦ Fular. **2.** (Înv.) Stofă fină de lână, fabricată în Orient. ♦ Fâșie lungă de șal (**2**) purtată de bărbați, după moda orientală, în jurul capului sau al mijlocului; cearșaf (**2**). — Din tc. *şal*.

ŞALÂND, *şalande*, s.n. Navă de construcție specială, remorcată sau autopropulsată, folosită în lucrările hidrotehnice, fluviale sau maritime, pentru transportul unor materiale etc. [Var.: *şalândă* s.f.] — Din fr. *chaland*.

ŞALÂNDĂ s.f. v. *şaland*.

ŞALÂNDER, *şalandere*, s.n. Remorcher sau şalupă cu motor de putere mică, folosită la remorcarea șalanelor. — Din fr. *chalandeur*.

ŞALÂNGER s.m. v. *challenger*.

ŞALÂNJ s.n. v. *challenge*.

ŞALĂU¹, *şalâi*, s.m. Pește răpitor de apă dulce, lung de 30–70 cm, cu greutatea de 1–3 kg, corpul fusiform, acoperit cu solzi mărunți de culoare cenușie și cu gura mare cu dinți ascuțiți (*Stizostedion lucioperca*). — Din magh. *stüllö*.

ŞALĂU², *şalâi*, s.m. Veche monedă de aramă care a circulat și în Moldova, având o valoare egală cu (aproximativ) a patra parte dintr-un ban vechi. — Cf. pol. *szalawa*.

ŞALE s.f. pl. **1.** Parte a spinării situată în jurul regiunii lombare a coloanei vertebrale, la om. **2.** Partea din mijlocul spinării, la unele animale; locul unde stă șaua pe cal. — Lat. *sella*.

ŞALGĂU, *şalgâi*, s.m. **1.** (Înv.) Lucrător în ocnele de sare. **2.** (Reg.) Condamnat la muncă în ocne; ocnaș. — Din magh. *sóvágó*.

ŞALTĂR, *şaltăre*, s.n. Întrerupător electric; comutator. — Din germ. *Schalter*.

ŞALUPĂR, *şalupari*, s.m. (Rare) Persoană care conduce o şalupă; şalupist. — **Şalupă + suf. -ar.**

ŞALUPĂ, *şalupe*, s.f. Mică ambarcațiune cu motor, care servește la transportul persoanelor și al mărfurilor sau la diverse operații (de remorcare) în rada unui port. — Din fr. *chaloupe*.

ŞALUPIST, *şalupiști*, s.m. (Rare) Şalupar. — **Şalupă + suf. -ist.**

ŞALUTIÉR, *şalutiere*, s.n. Ambarcațiune ușoară folosită pentru pescuitul în largul mării. [Pr.: *-ti-er*] — Din fr. *chalutier*.

ŞALVARAGIU, *şalvaragii*, s.m. (Înv.) Persoană care făcea sau vindea şalvari. — **Şalvari + suf. -agiu.**

ŞALVĂRI s.m. pl. Pantaloni lungi, foarte largi, cu răscoială mică, strânși la gleznă, purtați, mai ales în Orientul Mijlociu atât de bărbați, cât și de femei; *p. gener.* (depr.) pantaloni largi. — Din tc. *şalvar*.

ŞALVİR, *şalviri*, s.m. (Reg.) Pungaș, şarlatan, escroc. — Din ucr. *şalvir*.

ŞAM, (**2**) *şamuri*, s.n. **1.** Damasc. **2.** Sortiment de damasc (**1**). — Din tc. *Şam*.

ŞAMÁN, *şamani*, s.m. Oficiant de cult în șamanism. ♦ Vrăjitor. — Din fr. *chaman*.

ŞAMANÉSC, *-Ă, şamanești*, adj. De șaman, al șamanului. — **Şaman + suf. -esc.**

ŞAMANISM s.m. Credință în exorcizare, tămăduire miraculoasă, contactul cu lumea de dincolo, întâlnită la unele populații din nordul și centrul Asiei și la unele triburi din Indonezia, Oceania, America și Africa. — Din fr. *chamanisme*.

ŞAMBELÂN, *şambelani*, s.m. Demnitar de rang superior în statele monarhice din apusul Europei, care are în grijă sa camera suveranului. — Din fr. *chambellan*.

ŞAMBRÂNĂ, *şambrane*, s.f. Cadru (sculptat) care mărginește și decorează o ușă sau o fereastră. — Din fr. *chambranle*.

ŞAMBRÁT, *-Ă, şambrați, -te*, adj. (Livr.; despre vinuri) Care se servește la temperatura camerei. — Din fr. *chambré*.

ŞAMIZĂ, *şamizez*, vb. I. Tranz. A tăbăci o piele cu untură de pește. — După fr. *chamoiser*.

ŞAMÓT s.n. v. *şamotă*.

ŞAMOTĂ, *şamotez*, vb. I. Tranz. A căptuși un cuptor cu şamotă. — Din germ. *scharmottieren*. Cf. *şamotă*.

ŞAMOTĂR, *şamotari*, s.m. Muncitor care se ocupă cu arderea cărămidilor refractare; lucrător care prepară şamota sau care căptușește cuptoarele cu şamotă; şamotier. — **Şamotă + suf. -ar.**

ŞAMOTĂRE, *şamotări*, s.f. Acțiunea de a şamota și rezultatul ei. — V. *şamota*.

ŞAMOTĂ, *şamote*, s.f. Material refractar obținut din argilă arsă și măcinată, care se întrebuințează la prepararea cărămidilor și a altor materiale refractare; *p. ext.* cărămidă sau placă refractară preparată din astfel de argilă. [Var.: *şamót* s.n.] — Din germ. *Schamotte*, fr. *chamotte*.

ŞAMOTIÉR, *şamotieri*, s.m. Şamotar. [Pr.: *-ti-er*] — **Şamotă + suf. -ier.**

ŞAMPÂNĂ, *şampane*, s.f. Corabie cu pânze, cu o capacitate de cinci până la zece vagoane, folosită în Extremul Orient. — Din fr. *sampan*.

ŞAMPÂNIE, (**2**) *şampanii*, s.f. **1.** Vin spumos, obținut prin fermentarea vinurilor de masă albe și roz în sticle închise ermetic. **2.** Sort de şampanie (**1**). — Din fr. *champagne*.

ŞAMPANIZĂ, *şampanizez*, vb. I. Intrans. (Despre vinuri) A prezenta procesul de fermentație caracteristic şampaniei. ♦ Tranz. A prelucra vinul ca să devină şampanie, a supune vinul şampanizării. — Din fr. *champagniser*.

ŞAMPANIZĂRE, *şampanizări*, s.f. Acțiunea de a şampaniza și rezultatul ei; fază în procesul de fabricație al şampaniei, în cursul căreia au loc fermentarea vinului cu adaos de zahăr și de drojdie, extragerea drojdiei, dozarea zahărului, astuparea ermetică a sticlelor și ambalarea. — V. *şampaniza*.

ŞAMPŌN, *şampoane*, s.n. Produs cosmetic care se prezintă sub formă lichidă, de praf ori de cremă, care conține săpun sau detergenți, uleiuri, parfumuri, uneori și substanțe colorante, și care este folosit la spălătul (sau la coloratul) părului. [Pl. ş.: *şamponuri*] — Din fr. *shampooing*. Cf. germ. *Shampoo*, *Schampoo*.

ŞAN, *şanuri*, s.n. Calapod folosit pentru păstrarea încălțăminteii în procesul de finisare sau după ce aceasta este gata. — Din magh. *şám*.

ŞANÁL s.n. v. *şenal*.

ŞANCROÍD, *şancroide*, s.n. (Med.) Şancru de altă natură decât cea sifilitică. — Din fr. *chancroïde*.

ŞANCRU, *şancre*, s.n. Ulcerație a mucoasei sau a pielii, apărută la locul de pătrundere în organism a unor germeni infecțioși. — Din fr. *chancro*.

ŞANDRAMĂ, *şandramale*, s.f. **1.** Construcție rudimentară de scânduri; *p. ext.* clădire veche, deteriorată, gata să se dărâme. **2.** (Reg.) Încăpere de scânduri, făcută de obicei în spatele casei și care servește pentru păstrarea uneltelor, pentru adăpostirea vitelor etc.; şopron. ♦ Acoperiș (de şindriță). — Cf. tc. *şundurma* „prispă”.

ŞANFRENĂ, *şanfrenuri*, s.n. (Tehn.) Tăietură oblică a muchiilor unei piese metalice. — Din fr. *chanfrein*.

ŞANFRENĂ, *şanfrenez*, vb. I. Tranz. A executa, manual sau cu ajutorul unei mașini, o fațetă oblică la extremitatea unei găuri cilindrice sau la marginea unei suprafețe plane, a unei piese, pentru a înlătura muchiile ascuțite. ♦ A tăia oblic muchiile pieselor de metal pentru a fi sudate. — Din fr. *chanfreinar*.

ŞANFRENĂRE, *şanfrenări*, s.f. Acțiunea de a şanfrena. — V. *şanfrena*.

ŞANJĂBIL, *-Ă, şanjabili, -e*, adj. (Rare) Care se poate schimba. — Din fr. *changeable*.

ŞANJANT, *-Ă, şanjați, -te*, adj. (Despre culori) A cărui nuanță se schimbă în funcție de lumină; *p. ext.* (despre țesături) care face ape. — Din fr. *changeant*.

ȘANSĂ, *șanse*, s.f. Împrejurare favorabilă, posibilitate de reușită, de succes; noroc. ♦ (La pl.) Sorți. — Din fr. **chance**.

ȘANSONETĂ, *șansonete*, s.f. Scurtă compoziție muzicală pentru voce, proprie muzicii franceze, de origine populară, cu conținut sentimental sau glumeț (uneori frivol). — Din fr. **chansonette**.

ȘANSONETIST, **-Ă**, *șansonetiști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care compune sau interpretează șansonete. — **Șansonetă** + suf. *-ist*.

ȘANSONIER, *șansonieri*, *-e*, s.m. și f. (Rar) Șansonetist. [Pr.: *-ni-er*] — Din fr. **chansonnier**.

ȘANTAGIST, **-Ă** v. **șantajist**.

ȘANTAJ, *șantaje*, s.n. (Jur.) Infracțiune care constă în fapta de a constrânge o persoană, prin violență sau prin amenințare, să dea, să facă, să nu facă ori să suferă ceva, cu scopul de a dobândi un folos pentru sine ori pentru altul. ♦ Mijloc întrebunțat în acest scop. [Pl. și: *șantajuri*] — Din fr. **chantage**.

ȘANTAJĂ, *șantajez*, vb. I. Tranz. A face uz de șantaj pentru a obține ceva; a supune unui șantaj. — Din **șantaj**.

ȘANTAJĂRE, *șantajări*, s.f. Acțiunea de a *șantaja* și rezultatul ei. — V. **șantaja**.

ȘANTAJIST, **-Ă**, *șantajști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care șantajează, care practică șantajul. [Var.: **șantağist**, **-ă** s.m. și f.] — **Șantaj** + suf. *-ist*.

ȘANTÂN, *șantane*, s.n. (Înv.) Local de petrecere în care cântăreți și dansatori dau spectacole de varietăți pentru a distra publicul. [Pl. și: *șantanuri*] — Din fr. [café] **chantant**.

ȘANTEZĂ, *șanteze*, s. f. (Înv.) Cântăreată într-un local de petrecere. — Din fr. **chanteuse**.

ȘANTIÉR, *șantiere*, s.n. Loc pe care se construiește (sau se repară) o clădire, un obiectiv industrial, un pod, un baraj, o șosea etc., împreună cu materialele și instalațiile necesare desfășurării acestei activități. ♦ *Șantier naval* = întreprindere industrială specializată în construirea și repararea navelor, situată pe malul unei ape navigabile. ♦ P. anal. Proces în plină desfășurare de creare a unei opere literare, artistice sau științifice (vaste). [Pr.: *-ti-er*] — Din fr. **chantier**.

ȘANTIERIST, **-Ă**, *șantieriști*, *-ste*, s.m. și f. Muncitor care lucrează pe un șantier. [Pr.: *-ti-e*] — **Șantier** + suf. *-ist*.

ȘANTUNG, (2) *șantunguri*, s.n. 1. Țesătură de in sau de mătase (naturală), din fire mai groase și neuniforme, care ies în relief pe suprafața țesăturii. 2. Sortiment dintr-o astfel de țesătură. — Din fr. **chantoung**.

ȘANT, *șanțiuri*, s.n. 1. Săpătură lungă și îngustă făcută pe ambele părți ale unui drum, pentru scurgerea apei; *p. gener.* orice săpătură în forma de mai sus, făcută pentru scurgerea apei, pentru îngroparea unei conducte, pentru marcarea hotarului între două suprafețe de pământ etc. ♦ Expr. (Rar) *A se duce la șanț* = a se risipi, a se prăpădi. 2. Tranșee. ♦ (În Evul Mediu) Fortificație de forma unui canal adânc și lat (uneori plin cu apă), care împrejmua un castel sau o cetate. 3. Crestătură sau scobitură în formă de șanț (1), la diferite organe sau piese de mașini, în scoarța unor arbori, în pielea unor animale etc. — Din pol. **szaniec**, germ. **Schanze**.

ȘAPĂ, *șape*, s.f. Strat (de bitum, de asfalt etc.) care se așterne pe suprafața unui element de construcție pentru a-l impermeabiliza. — Din fr. **chape**.

ȘAPCALIU, *șapcalii*, s.m., adj. (Fam.) 1. S.m. Persoană care poartă șapcă. 2. Adj., s.m. (Om) prost. — Din tc. **şapkali**.

ȘAPCĂ, *șepci*, s.f. Acoperământ de cap (pentru bărbați) confecționat din pânză, piele sau postav, cu o calotă rotundă sau plată și prevăzută cu cozoroc, purtat, în general, de militari, elevi, muncitori etc. și având uneori semne distinctive corespunzătoare. — Din bg., rus. **şapka** „căciulă”.

ȘAPIROGRAF, *șapirografe*, s.n. Aparat de multiplicat texte sau desene, format dintr-un cilindru acoperit cu o pastă specială, pe care se imprimă prin apăsare textul sau figura care trebuie să fie reproduse; hectograf. — Din germ. **Schpirograph**.

ȘAPIROGRAFIĂ, *șapirografiez*, vb. I. Tranz. A multiplica un text sau un desen la șapirograf. [Pr.: *-fi-a*] — Din **șapirograf**.

ȘAPIROGRAFIÈRE, *șapirografieri*, s.f. Acțiunea de a *șapirografia* și rezultatul ei; operație de multiplicare a unui text sau a unor figuri cu ajutorul șapirografului. [Pr.: *-fi-e*] — V. **șapirografia**.

ȘAPTE num. card., s.m. 1. Num. card. Număr având în numărătoare locul între șase și opt și care se indică prin cifra 7 sau VII. ♦ (Adjectival) *Au trecut șapte ani de atunci*. (Expr.) *A lua șapte piei de pe om* (sau *de pe o vită*) = a sili pe cineva să muncească peste puterile sale. *A umbla pe șapte cărări* = a fi beat. *A (nu) avea cei șapte ani de acasă* = a (nu) fi fost (bine) educat în copilărie. ♦ (Substantivat) *Scrie un șapte*. (Expr.) *Bea (sau mănâncă) cât șapte* = bea (sau mănâncă) foarte mult. *A nu (se) da pe șapte* = a (se) considera mai bun, mai capabil etc., decât mulți alții. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Tomul șapte*. ♦ (În componența numeralului

multiplicativ corespunzător) *De șapte ori pe atâta*. ♦ (În componența numeralului distributiv corespunzător) *Le dă câte șapte pâini*. 2. S.m. Compus: (Bot.) *șapte-degete* = plantă erbacee cu tulpina târătoare, cu frunze dințate și cu flori purpurii (*Comarum palustre*). [Var.: (reg.) **șépte** num. card.] — Lat. **septem**.

ȘAPTELEA, **ȘAPTEA** num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea adjectival) Care se află între al șaselea și al optulea. — **Șapte** + **le** + **a**.

ȘAPTESPREZECE num. card. Număr având în numărătoare locul între șaisprezece și optsprezece și care se indică prin cifra 17 sau XVII. ♦ (Adjectival) *Șaptesprezece cărți*. ♦ (Substantivat) *Șaptesprezece este o cifră*. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Paragraful șaptesprezece*. ♦ (În componența numeralului multiplicativ corespunzător) *De șaptesprezece ori pe atâta*. ♦ (În componența numeralului distributiv corespunzător) *Le împarte câte șaptesprezece lei*. [Var.: (fam.) **șáptespe** num. card.] — **Șapte** + **spre** + **zece**.

ȘAPTESPREZECELEA, **-ZECEA** num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea adjectival) Care se află între al șaisprezecelea și al optsprezecelea. [Var.: **șáptespelea**, **-pea** num. ord.] — **Șaptesprezece** + **le** + **a**.

ȘAPTEȘPE num. card. v. **șaptesprezece**.

ȘAPTEȘPELEA, **-PEA** num. ord. v. **șaptesprezecelea**.

ȘAPTEZÉCI num. card. Număr având în numărătoare locul între șazeici și nouă și șaptezeci și unu și care se indică prin cifra 70 sau LXX. ♦ (Adjectival) *Cartea are șaptezeci de pagini*. ♦ (Substantivat) *Pe caiet era scris un șaptezeci*. ♦ (Cu valoare de num. ord.) *Rândul șaptezeci*. ♦ (În componența numeralului adverbial corespunzător) *Merge de șaptezeci de ori*. ♦ (În componența numeralului multiplicativ corespunzător) *De șaptezeci de ori pe atâta*. ♦ (În componența numeralului distributiv corespunzător) *Le dă câte șaptezeci de lei*. — **Șapte** + **zeci**.

ȘAPTEZÉCILEA, **-ZÉCEA** num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea adjectival) Care se află între al șazeici și nouălea și al șaptezeci și unulea. — **Șaptezeci** + **le** + **a**.

ȘARABÂNĂ, *șarabane*, s.f. (Reg.) Căruță mare. — Din ucr., rus **şaraban**. **ȘARADĂ**, *șarade*, s.f. Ghicitoare în versuri sau formată din cifre simbolice, desene, care propune aflarea unui cuvânt sau a unui context cu ajutorul părților sau silabelor lui componente, fiecare dintre acestea având o semnificație proprie. ♦ Expr. *A vorbi în șarade* = a vorbi cu aluzii, enigmatic, puțin inteligibil. ♦ Lucru greu de înțeles, neclar. — Din fr. **charade**.

ȘARAMPÓI, *șarampo*, s.m. (Reg.) Par lung și gros, folosit pentru a face garduri, picioare de pod etc. — Din magh. **şorompó**.

ȘARAN, *șarani*, s.m. (Reg.) Crap mic. — Din sb., ucr. **şaran**. Cf. bg., rus. *şaran*.

ȘARÉTĂ, *șarete*, s.f. Trăsurică ușoară (cu două roți) trasă de un singur cal; cabrioletă. — Din fr. **charrette**.

ȘARG, **-Ă**, *șargi*, *-ge*, adj. (Despre cai, rar despre alte animale) Cu părul de pe corp galben-deschis, iar cel din coamă, coadă și extremitățile picioarelor de culoare neagră. ♦ (Substantivat) Cal cu părul galben-deschis. — Din magh. **şarga**.

ȘARIĂU, *șariaje*, s.n. Deplasare la mari distanțe a unor mase importante de roci și suprapunerea lor peste altele mai noi, ca rezultat al mișcărilor tectonice din zonele de orogeneză. [Pr.: *-ri-a*] — Din fr. **charriage**.

ȘARJĂ, *șarjez*, vb. I. 1. Intrans. A înfățișa ceva într-o formă caricaturală; a exagera. 2. Tranz. (Despre trupe de cavalerie) A ataca cu violență (călare, cu sabia sau cu lancea). — Din fr. **charger**.

ȘARJĂBIL, **-Ă**, *șarjabili*, *-e*, adj. (Despre metale) Care se poate folosi la încărcarea unui furnal. — Din **șarjă**.

ȘARJĂRE, *șarjări*, s.f. Acțiunea de a *șarja* și rezultatul ei. — V. **șarja**.

ȘĂRJĂ, *șarje*, s. f. I. Încărcătură normală a unui cuptor metalurgic, constituită din straturi alternative de minereu, fondant și combustibil. ♦ Cantitate de metal lichid obținută într-un cuptor metalurgic la o singură operație de elaborare. ♦ Proces de încărcare, prelucrare și scoatere a materialului din cuptorul metalurgic. II. 1. Atac violent, în goana cailor, al cavaleriei asupra inamicului, cu sabia sau cu lancea. 2. (Sport) Atac imediat asupra adversarului. III. 1. Creație literară, în general de dimensiuni reduse, care prezintă trăsăturile negative, ridicole ale unei situații sau ale unui personaj într-o formă exagerată, caricaturală. 2. (Teatru) Interpretare voit exagerată, prin sublinieri îngroșate ale trăsăturilor unui personaj, folosită de obicei în comedia bufă. — Din fr. **charge**.

ȘARLATÂN, *șarlatani*, s.m. Persoană necinstită care înșală buna-credință a cuiva; farsor; escroc. — Din fr. **charlatan**.

ȘARLATANESC, **-EASCĂ**, *șarlatanești*, adj. (Rar) De șarlatan, făcut cu scopul de a înșela. — **Șarlatan** + suf. *-esc*.

ȘARLATANIE, *șarlatanii*, s.f. Faptă de șarlatan; înșelătorie, escrocherie, șarlatanism. — **Șarlatan** + suf. *-ie*.

ȘARLATANISM, *șarlatanisme*, s.n. (Rar) Șarlatanie. — Din fr. **charlatanisme**.

ȘARLĂ, *șarle*, s.f. (Reg.) Javră, potaie. — Din engl. [King] **Charles** (numele unei rase de câini).

ȘARLĂTĂ, *șarlote*, s.f. Cremă preparată din lapte, ouă, zahăr, frișcă și gelatină (cărora li se adaugă și fructe). — Din fr. **charlotte**.

ȘARM, *șarmuri*, s.n. (Livr.) Farmec, grație. — Din fr. **charme**.

ȘARMĂNT, *-Ă*, *șarmantți*, *-te*, adj. (Livr.) Fermecător, încântător. — Din fr. **charmant**.

ȘARNIERĂ, *șarniere*, s.f. 1. Balama, țâțână. 2. Dispozitiv format din două piese care, așezate de o parte și de alta a unui corp cilindric și fixate cu buloane, permit suspendarea întregului ansamblu pe un reazem. 3. (Geol.) Locul de îmbinare între cele două flancuri ale unei cute anticlinale sau sinclinale. 4. Locul de îmbinare între cele două valve care formează cochilia unui lamelibranhiat. 5. Fâșie de hârtie gumată pe care o folosesc filateliiștii pentru a lipi mărcile poștale în albume. [Pr.: *-ni-e-*] — Din fr. **charnière**.

ȘARPĂNTĂ, *șarpante*, s.f. Schelet format din piese de lemn, de metal sau de beton armat, care susține învelitoarea unui acoperiș (sau un alt element al unei construcții) și permite realizarea formei acestuia. — Din fr. **charpente**.

ȘARPE, *șerpi*, s.m. (La pl.) Ordin de reptile (venoase și veneninoase) lipsite de membre, cu corpul cilindric, adaptate la târâre prin mișcări ondulatorii; (și la sg.) reptilă din acest ordin. ⇨ *Șarpe de casă* = specie de șarpe neveninos, lung de circa 1,60 m, cu două pete galbene pe ceafă, care trăiește mai ales în regiunile inundabile, pe lângă casă (*Natrix natrix*). *Șarpe de alun* = șarpe neveninos, lung de circa 1 m, cu o bandă neagră pe laturile capului, care trăiește la noi prin pădurile de alun și prin locuri stâncoase (*Cornella austriaca*). *Șarpe cu clopoței* = specie de șarpe veninos din America de Nord, lung până la 2 metri, a cărui coadă este prevăzută cu solzi cornoși care produc un zgomot caracteristic (*Crotalus horridus*). *Șarpe cu ochelari* = cobră. ⇨ Expr. (*A țipa sau a striga, a urla ca din (sau în) gură de șarpe* = a țipa, a striga, a urla) foarte tare. În *gaură de șarpe* = într-un loc ascuns, care poate fi aflat cu mare greutate. *A sări ca mușcat de șarpe* = a se înfuria, a-și ieși din fire. *A încălzi (sau a crește) șarpele la (sau în) sân* = a arăta dragoste și bunăvoință unui om nerecunoscător. *A-l mușca pe cineva șarpele de inimă*, se spune când cineva se simte ispitit să facă (sau să spună) ceea ce n-ar trebui. *A-l mușca (pe cineva) șarpele invidiei (ori al vanității)* = a fi cuprins de invidie, de vanitate. *A călca șarpele pe coadă* = a insulta, a supăra pe un om rău, iute la mână. ⇨ Compus: *șarpe-orb* = nume dat unor specii de șopârle. ◆ Fig. Persoană rea, vicleană, perfidă. [Var.: *șérpe* s.m.] — Lat. pop. **serpens**, *-ntis*.

ȘARPIE s.f. (Înv.) Material întrebuințat odinioară la pansamente (în loc de vată), constând din scame destrămate din bucăți de pânză (uzată). — Din fr. **charpie**.

ȘART¹ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de o lovitură dată cu palma. — Onomatopee.

ȘART², *șarturi*, s.n. 1. Rânduială, uzanță, tradiție, datină. 2. Rost, socoteală, tălc. ⇨ Loc. adv. *Pe șart* = în ordine, pe rând. — Din tc. **șart**.

ȘASE num. card. Număr având în numărătoare locul între cinci și șapte și care se indică prin cifra 6 sau VI. ⇨ (Adjectival) *Șase vagoane*. ⇨ (Substantivat) *Scrie un șase*. ⇨ (Cu valoare de num. ord.) *Etajul șase*. ⇨ (În componența numeralului adverbial corespunzător) *Repetă de șase ori*. ⇨ (În componența numeralului multiplicativ corespunzător) *De șase ori pe atâta*. ⇨ (În componența numeralului distributiv corespunzător) *Le oferă câte șase cărți*. [Var.: *șése* num. card.] — Lat. ***sess** (= sex).

ȘASELEA, **ȘASEA** num. ord. (Precedat de art. „al”, „a”; adesea adjectival) Care se află între al cincilea și al șaptelea. — **Șase** + **le** + **a**.

ȘASESPREZECE num. card. v. **șaisprezece**.

ȘASLĂ s.f. 1. Nume dat mai multor soiuri de viță-de-vie care produc struguri pentru masă. *Șasla napoleon*. *Șasla muscat*. 2. Portaltoi hibrid pentru viță-de-vie, folosit pe solurile bogate în calciu. [Var.: *ceaslă* s.f.] — Din fr. **chasselas**.

ȘASIU, *șasiuri*, s.n. 1. Cadru rigid de rezistență care se montează pe osile unui vehicul cu tracțiune mecanică și care susține caroseria. 2. Nume purtat de diferite tipuri de rame sau de cadre, folosite în industrie, în legătoria de cărți, în tipografie etc. — Din fr. **châssis**.

ȘAȘIU, *-IE* adj. v. **șașiu**.

ȘAȘLĂC, *șășlacuri*, s.n. (Rar) Friptură (din carne de berbec). — Din rus. **șășlik**.

ȘATÉN, *-Ă*, *șateni*, *-e*, adj. (Despre păr) Castaniu; (despre oameni) cu părul castaniu. — Din fr. **châtain**.

ȘATRĂNGE s.f. pl. (Înv.) Șah (2). ⇨ Loc. adj. În *șatrânge* = în carouri, cadrulat. — Din tc. **șatrânc**.

ȘĂTRĂ, *șatre*, s.f. 1. Comunitate de țigani nomazi; p. ext. grup de corturi care alcătuiesc locuințele unei comunități țigănești nomade. ⇨ Loc. adj. *De șatră* = țigănesc; nomad. ⇨ Expr. (Fam.) *A umbra (sau a se muta) cu șatra* = a se muta deseori, pe neașteptate, cu toate lucrurile, din loc în loc. 2. (Înv.) Cort de tabără. 3. (Pop.) Construcție rudimentară care servește ca adăpost pentru vite, pentru uneltele gospodăriei etc. ◆ Baracă de scânduri, acoperită cu pânză, în care negustorii își vând mărfurile la târg. [Pl. și: *șetre*] — Din bg., sb. **šatra**, magh. **sátor**.

ȘAVANĂ s.f. v. **șabana**.

ȘĂGĂLNIC, *-Ă*, *șăgălnici*, *-ce*, adj. Care face glume; care provoacă râsul; glumeț, hazliu; poznaș, șugubăț. — **Șagă** + suf. *-alnic*.

ȘĂGUL vb. IV v. **șugul**.

ȘĂLŪȚ, *șăluțuri*, s.n. Diminutiv al lui *șal*. — **Șal** + suf. *-uț*.

ȘĂLVIRIE, *șălvirii*, s.f. (Înv.) Înșelătorie, pungășie, escrocherie. — **Șalvir** + suf. *-ie*.

ȘĂNTIȘÓR, *șăntișoare*, s.n. Șăntuleț. — **Șantș** + suf. *-ișor*.

ȘĂNTUI, *șăntuiesc*, vb. IV. 1. Tranz. A săpa un șanț; a înconjura (un loc) cu un șanț. 2. Refl. A lua forma unui șanț. ◆ Tranz. și refl. P. anal. (Rar; despre piele, obraz etc.) A (se) zbârci, a (se) încreți. — **Șantș** + suf. *-ui*.

ȘĂNTUIȚ, *-Ă*, *șăntuiți*, *-te*, adj. Cu șanțuri. ◆ P. anal. (Despre obraz) Brăzdat, încrețit. — V. **șăntui**.

ȘĂNTULEȚ, *șăntulețe*, s.n. Diminutiv al lui *șanț*; șăntișor, șănturel. — **Șanț** + suf. *-uleț*.

ȘĂNTUREL, *șănturele*, s.n. Șăntuleț. — **Șanț** + suf. *-urel*.

ȘĂTRĂR, *șătrari*, s.m. 1. Țigan nomad. 2. (Reg.) Negustor ambulant care vine în bălciuri, la șatră (3). 3. Titlu dat boierului care avea în pază corturile unei tabere în timp de război; persoană care avea acest titlu. — **Șatră** + suf. *-ar*.

ȘĂTRĂREASĂ, *șătrărese*, s.f. Soția șătrarului (3). — **Șătrar** + suf. *-easă*. **ȘĂTRŪȚĂ**, *șătrufe*, s.f. Diminutiv al lui *șatră*. [Var.: *șetrŭță* s.f.] — **Șatră** + suf. *-uță*.

ȘĂȘĂI, *șășăi*, vb. IV. Tranz. 1. (Pop.) A repeta în mod prelungit și monoton sunetul „ș” pentru a liniști sau a adormi un copil mic. 2. Intrans. A foșni ușor; a fășăi. [Var.: (pop.) *șişăi* vb. IV] — Formație onomatopeică.

ȘĂȘĂIRE, *șășăiri*, s.f. Acțiunea de a *șășăi* și rezultatul ei. [Var.: (pop.) *șişăire* s.f.] — V. **șășăi**.

ȘĂȘĂIT, *șășăituri*, s.n. Faptul de a *șășăi*. [Var.: (pop.) *șişăit* s.n.] — V. **șășăi**.

ȘCHIOP, *-OAPĂ*, *șchiopi*, *-oape*, adj., s.f. 1. (Adesea substantivat) Care are un picior mai scurt decât celălalt (sau celelalte), căruia îi lipsește un picior; care șchiopătează când merge, infirm sau bolnav de un picior. ◆ P. anal. (Despre obiecte) Care nu se sprijină în egală măsură pe toate picioarele; care nu are stabilitate. ◆ Fig. (Despre versuri) Cu unitățile metrice incomplete; cu imperfecțiuni de ritm sau rimă; nereușit, slab. 2. S.f. Măsură populară de lungime, egală cu distanța de la vârful degetului mare până la vârful degetului arătător, când cele două degete sunt îndepărtate la maximum unul de altul. ⇨ Expr. *De-o (sau cât o) șchioapă* = mult mai mic (sau mult mai mare) decât normal. — Lat. ***excloppus**.

ȘCHIOPĂ, *șchiopez*, vb. I. Intrans. (Pop.) 1. A deveni șchiop. 2. A șchiopăta (1). — Lat. ***excloppare** sau din **șchiop**.

ȘCHIOPĂȚĂ, *șchioapăt*, vb. I. Intrans. 1. A umbra sprijinindu-se mai mult pe un picior decât pe celălalt (sau pe celelalte); a umbra ca un șchiop; a șchiopa. 2. Fig. (Fam.) A nu se desfășura în mod normal, a nu funcționa bine, a se poticni. [Prez. ind. și: *șchiopătez*] — Lat. ***excloppitare**.

ȘCHIOPĂTĂȚ, *-Ă*, *șchiopătați*, *-te*, adj. (Rar) Care șchioapătă. 2. (Despre mers) De șchiop. — V. **șchioapăta**.

ȘCHIOPĂTŪRĂ, *șchiopături*, s.f. Faptul de a *șchioapăta*. — **Șchioapăta** + suf. *-ură*.

ȘCHIOPENIE s.f. (Rar) Starea celui șchiop (1); mers caracteristic celui șchiop. — **Șchiop** + suf. *-enie*.

ȘCOALĂ, *școli*, s.f. 1. Instituție de învățământ public unde se predau elementele de bază ale principalelor discipline; p. ext. activitate legată de această instituție; învățatură, învățământ. ◆ Localul, clădirea în care este instalată și funcționează instituția de mai sus. ◆ Totalitatea elevilor și a cadrelor didactice dintr-o asemenea instituție de învățământ. 2. Fig. Izvor, sursă de cunoștințe, de învățături; mijloc, sistem de instruire într-un anumit domeniu; p. ext. învățatură, experiență dobândită pe acesteia cale. 3. Fig. Curent, mișcare științifică, literară, artistică etc. care grupează în jurul ei numeroși adepți; baza teoretică a acestei mișcări. ⇨ Expr. *A face școală* = a avea un număr de adepți. — Din bg., sb., rus. **škola**, pol. **skola**.

ȘCOLĂR, -Ă, *școlari*, -e, s.m., adj. **1.** S.m. Elev al unei școli (**1**). **2.** Adj. Care ține de școală (**1**), privitor la școală sau la școlari (**1**). — **Școală** + suf. -ar.

ȘCOLARITATE s.f. **1.** Timpul cât cineva este școlar sau are calitatea de școlar. **2.** (Rar) Disciplină de școlar. — Din fr. **scolarité** (după *școală* și *școlar*).

ȘCOLARIZĂ, *școlarizez*, vb. I. Tranz. A încadra, a atrage în activitatea de școlar, a înscrie la o școală (**1**). — Din fr. **scolariser** (după *școală* și *școlar*).

ȘCOLARIZĂRE s.f. Acțiunea de a *școlariza* și rezultatul ei. — V. **școlariza**.

ȘCOLĂRESC, -EĂSCĂ, *școlărești*, adj. De școală (**1**) sau de școlar (**1**), caracteristic școlii sau școlilor. ♦ Fig. (Cam) naiv, lipsit de maturitate, copilăresc. — **Școlar** + suf. -esc.

ȘCOLĂREȘTE adv. Ca un școlar (**1**), în felul școlilor. ♦ Fig. Naiv, lipsit de maturitate, copilărește. — **Școlar** + suf. -ește.

ȘCOLĂRI, *școlăresc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A învăța, a studia într-o școală; a fi școlar (**1**) împreună sau în același timp cu altcineva. — Din **școlar**.

ȘCOLĂRIME s.f. Mulțime de școlari (**1**), totalitatea școlilor. — **Școlar** + suf. -ime.

ȘCOLĂRIȚĂ, *școlărițe*, s.f. Elevă a unei școli (**1**). — **Școlar** + suf. -iță.

ȘCOLI, *școlesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) instrui (temeinic) în școală. — V. **școală**.

ȘCOLIRE, *școliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *școli*, instruire. — V. **școli**.

ȘCRĂBĂ s.f. v. **scroambă**.

ȘEA s.f. v. **șa**.

ȘEDEĂ, *șed*, vb. II. Intrans. **1.** A se afla așezat pe ceva; a sta jos. ♦ Expr. A *șede* (ca) *pe ghimpi* (sau *pe foc*, *pe ace*) = a fi nerăbdător și îngrijorat; a fi grăbit să plece. A *șede* pe *comoară* = a fi foarte bogat și zgârcit. **2.** A lua loc, a se așza. ♦ A se opri din mers așezându-se; a poposi. ♦ (De obicei la imperativ sau în construcții negative) A avea astâmpăr, a fi liniștit. *Șezi locului!* **3.** A sta, a se găsi, a rămâne câtva timp într-un anumit loc, într-o anumită situație sau poziție; a nu se mișca din locul sau din poziția ocupată. ♦ Expr. A *șede* la *masă* = a lua masa, a mânca. A (-i) *șede* a *cuiva* *ceva la inimă* = a fi preocupat, stăpânit de ceva, a dori ceva foarte mult. A *șede* pe *capul cuiva* = a plictisi (pe cineva) cu prezența sa sau cu prea multe insistențe. A *șede* cu *mâinile în sân* (sau *încrucșate*, *la brâu*, *cu brațele încrucșate* etc.) = a nu face, a nu întreprinde nimic. A *șede* strâmb și a *judeca* (sau a *vorbi*, a *grăi*) *drept* = a discuta cu franchețe; a recunoaște adevărul. **4.** A petrece câtva timp undeva, a nu se deplasa (dintr-un anumit loc); a se afla, a rămâne, a zăbovi (într-un anumit loc). ♦ (Rar; despre obiecte) A se afla așezat sau depozitat într-un loc. **5.** A avea locuința, domiciliul undeva; a locui, a domicilia. **6.** (În expr.) A (-i) *șede* a (cuiva) *bine* (sau *rau*, *frumos*, *mândru*) = a (nu) i se potrivește; a (nu) fi așa cum se cuvine, cum trebuie, cum este indicat. **7.** A se afla într-o anumită situație (în raport cu ceva sau cu cineva). **8.** A nu face nimic, a nu avea nicio ocupație. *Șade toată ziua.* — Lat. *sedere*.

ȘEDERE, *șederi*, s.f. **1.** Faptul de a *șede*. ♦ Lipsă de activitate; lenevie, inactivitate. **2.** Popas făcut într-un loc pentru a petrece un anumit timp; timp petrecut într-un loc. **3.** (Înv.) Domiciliu, locuință. — V. **șede**.

ȘEDINȚĂ, *ședințe*, s.f. **1.** Adunare organizată a membrilor unui corp constituit, a unui colectiv, a personalului unei întreprinderi, al unei instituții, pentru a discuta, pentru a dezbată și a hotărî ceva. ♦ Dezbatere a unei cauze în fața instanței judecătorești. **2.** Interval de timp în care se face o expunere, se execută o acțiune, se aplică un tratament medical etc. — **Șede** + suf. -ință (după fr. *séance*).

ȘEDINTOMÂN, -Ă, *ședințomani*, -e, s.m. și f. (Ir.) Persoană care are mania de a convoca multe ședințe (**1**), de a discuta mult în cadrul acestora. — **Ședință** + suf. -oman.

ȘEDINTOMANIE, s.f. (Ir.) Practică, obicei de a convoca multe ședințe (**1**), de a prelungi în mod excesiv discuțiile din cadrul acestora. — **Ședință** + manie.

ȘEF, -Ă, *șefi*, -e, s.m. și f. **1.** Persoană care conduce o organizație, o instituție etc.; conducător. ♦ Persoană superioară în grad sau în funcție altei persoane, considerată în raport cu aceasta; superior. ♦ *Șef de orchestră* = dirijor. ♦ (Fam.; la vocativ) Termen cu care cineva se adresează unei persoane (socotită egală sau inferioară). **2.** (În sintagma) *Șef de lucrări* = grad didactic în învățământul superior științific și tehnic, intermediar între cel de asistent și cel de conferențiar; lector; persoană care are acest grad. — Din fr. **chef**.

ȘEFIE, *șefii*, s.f. Demnitate, rang, funcție de șef (**1**); conducere, direcție; timpul cât cineva deține această funcție. — **Șef** + suf. -ie.

ȘEIAC s.n. v. **șiac**.

ȘEIC¹, *șeici*, s.m. **1.** (În țările arabe) Căpetenie a unui trib, a unei formațiuni statale. **2.** Șef al unei comunități religioase la musulmani. [Var.: **șeih** s.m.] — Din tc. **şeyh**.

ȘEIC², *șeicuri*, s.n. Dans modern cu mișcări vioaie, săltate. — Din engl. **shake**.

ȘEIH s.m. v. **șeic¹**.

ȘEITÂN, șeitani, s.m. (Reg.) Unul dintre numele dracului. — Din tc. **şeytân**.

ȘELAC s.n. **1.** Rășină naturală (de origine animală) sau produsă sintetic, folosită la prepararea unor lacuri, a cerii roșii etc. **2.** Lac preparat din șelac (**1**), folosit la lustruire, grunduire etc. [Var.: **șerlac** s.n.] — Din germ. **Schellack**.

ȘELĂR, șelari, s.m. Persoană care confecționează (și vinde) șei sau alte obiecte de harnașament. — **Șa** + suf. -ar.

ȘELĂRIE¹ s.f. Meseria șelaruului. — **Șelar** + suf. -ie.

ȘELĂRIE², *șelării*, s.f. Locul unde se confecționează sau se vând șei ori alte obiecte de harnașament. — **Șa** + suf. -ărie.

ȘELF, șelfuri, s.n. Regiune a fundului bazinelor oceanice, cuprinsă între linia de țărm și povârnișul continental, reprezentând zona marginală submersă a continentelor. — Din germ. **Scheif**.

ȘELUȚĂ, șeluțe, s.f. Diminutiv al lui *șa*. — **Șa** + suf. -uță.

ȘEMINEU, șemineuri, s.n. Cămin (pentru foc). — Din fr. **cheminée**.

ȘEMIZĂ, șemizez, vb. I (Tehn.) A îmbrăca într-un înveliș protector, a acoperi cu un înveliș protector. — Din fr. **chemiser**.

ȘEMIZĂRE, șemizări, s.f. (Tehn.) Acțiunea de a *șemiza*. — V. **șemiza**.

ȘEMIZETĂ, șemizete, s.f. (Astăzi rar) Bluză femeiască simplă, cu croială asemănătoare cu cea a cămășilor bărbătești. — Din fr. **chemisette**.

ȘENAL, șenale, s.n. Porțiune navigabilă în lungul unui râu, al unui canal sau al unui lac, destul de largă și de adânc pentru a asigura navigația la intrarea într-un port. [Var.: **șanál** s.n.] — Din fr. **chenal**.

ȘENILĂT, -Ă, șenilați, -te, adj. (Despre autovehicule) Cu șenile. — Din fr. **chenillé**.

ȘENILĂ, șenile, s.f. Bandă metalică continuă de rulare a unor vehicule, constituită din plăci metalice articulate între ele, înfășurată peste roțile vehiculului situate pe aceeași parte, pentru a se obține o suprafață mai largă de contact cu terenul și o tracțiune mai mare decât a roților obișnuite în timpul deplasării. — Din fr. **chenille**.

ȘENILĂȚĂ, șenilete, s.f. Mic vehicul (militar-blindat) pe șenile. — Din fr. **chenillette**.

ȘEPCĂR, șepcari, s.m. Persoană care confecționează (și vinde) șepci. — **Șapcă** + suf. -ar.

ȘEPCUȚĂ, șepcuțe, s.f. Diminutiv al lui *șapcă*; șapcă mică. — **Șapcă** + suf. -uță.

ȘÉPING, șepinguri, s.n. Mașină de rabotat la care mișcarea principală (cea a sculei așchietoare) este efectuată pe o direcție perpendiculară pe dimensiunea mai mare a șepsei. — Din engl. **shaping**.

ȘEPTĂR, șeptari, s.m. Carte de joc marcată cu numărul șapte, care are șapte puncte. — **Șapte** + suf. -ar.

ȘÉPTE num. card. v. **șapte**.

ȘEPTÉL, șepteluri, s.n. Totalitatea animalelor domestice sau numai a celor de o anumită specie dintr-o țară, regiune sau gospodărie. — Din fr. **cheptel**.

ȘÉPTIC, șeptici, s.m. (Fam.) **1.** Diminutiv al lui *șapte*. **2.** Joc de cărți, în care cartea marcată cu numărul șapte are cea mai mare importanță. — **Șapte** + suf. -ic.

ȘÉPTÍME, șeptimi, s.f. A șaptea parte dintr-un întreg împărțit în părți egale. — **Șapte** + suf. -ime.

ȘERARDIZĂRE, șerardizări, s.f. Tratament aplicat pieselor de oțel, prin care acestea sunt acoperite cu un strat protector de zinc, rezistent la coroziune. — Cf. fr. *shéradisage*, germ. *Sherardisierung*, rus. *șerardizația*.

ȘERB, șerbi, s.m. **1.** (În Evul Mediu) Țăran dependent de stăpânul feudal; iobag. **2.** (Înv.) Sclav, rob. — Lat. **servus**.

ȘERBÉT, (2) șerbeturi, s.n. **1.** Preparat alimentar făcut din sirop de zahăr bine legat și frecat, colorat și aromat cu diferite esențe sau sucuri de fructe. **2.** Sortiment de șerbet (**1**). — Din tc. **şerbet**.

ȘERBETÉLNITĂ, șerbetelnițe, s.f. Vas în care se fierbe șerbetul. — **Șerbet** + suf. -elniță.

ȘERBETIÉRĂ, șerbetiere, s.f. **1.** Chisea pentru șerbet. **2.** Vasul de tablă al mașinii în care se prepară înghețata. [Pr.: -ti-e-] — **Șerbet** + suf. -ieră.

ȘERBÎ, șerbesc, vb. IV. Intrans. (Înv.) A servi ca șerb, a fi șerb. — Din **șerb**.

ȘERBIE s.f. (În Evul Mediu) Condiție de dependență personală a țăranilor față de stăpânul lor; starea de șerb; iobăgie. — **Șerb** + suf. *-ie*.

ȘERBIRE, *șerbiri*, s.f. (Înv.) 1. Faptul de a *șerbi*. 2. Servitute. ♦ Fig. Obligație, îndatorire, angajament. — V. **șerbi**.

ȘERFUI, *șerfuiesc*, vb. IV. Tranz. A subția marginea pieilor în timpul confecționării, pentru ca acestea să poată fi îndoite, suprapuse sau cusute. — Din germ. *schärfen* „a ascuți”.

ȘERFUIRE, *șerfui*, s.f. Acțiunea de a *șerfui* și rezultatul ei. — V. **șerfui**.
ȘERIF¹, *șerifi*, s.m. Prinț arab socotit descendent al lui Mohamed. — Din tc. *şerif*, fr. *chérif*.

ȘERIF², *șerifi*, s.m. (În Anglia) Magistrat însărcinat cu aplicarea legii într-un comitat. 2. (În SUA) Ofițer de administrație ales, însărcinat cu menținerea ordinii într-un district, într-o localitate. — Din engl. *sheriff*, fr. *shériff*.

ȘERLAC s.n. v. **șelac**.

ȘERLAI, *șerlai*, s.m. Plantă erbacee din familia labiatelor, cu tulpina și cu frunzele lănoș-păroase și cu flori albe (*Salvia aethiopsis*). [Pl. și: (n.) *șerlaie*] — Din germ. *Scharlei*.

ȘERPĂR, (1) *șerpare*, s.n., (2) *șerpari*, s.m. 1. S.n. Brâu lat de piele (prevăzut cu buzunare) pe care îl poartă țăranii; chimir. 2. S.m. Pasăre răpitoare, asemănătoare cu acvila, cu spatele de culoare brună-cenușie și cu pântecul alburui, care se hrănește mai ales cu șerpi, șopârle și broaște (*Circaetus gallicus*). — **Șarpe** + suf. *-ar*.

ȘERPĂȘ, *șerpași*, s.m. Membru al unei populații himalaiene, care servește drept ghid sau cărător în expedițiile alpiștilor din Himalaia. — Din fr., engl. *sherpa*.

ȘERPĂRĂȘ, *șerpărășe*, s.n. (Reg.) Diminutiv al unui *șerpar* (1). — **Șerpar** + suf. *-aș*.

ȘERPĂRIE, *șerpării*, s.f. Mulțime de șerpi; loc unde se găesc șerpi în număr mare. — **Șarpe** + suf. *-arie*.

ȘERPE s.m. v. **șarpe**.

ȘERPESC, **-EASCĂ**, *șerpești*, adj. Care aparține șarpelui, referitor la șarpe, ca de șarpe, în formă de șarpe. ♦ Fig. (Despre ochi sau priviri) Ager, pătrunzător; *p. ext.* lipsit de sinceritate. ♦ Fig. Rău, perfid, viclean, înveninat. — **Șarpe** + suf. *-esc*.

ȘERPESTE adv. Ca șarpele, în felul șarpelui. — **Șarpe** + suf. *-ește*.

ȘERPIȘOR, *șerpișori*, s.m. Diminutiv al lui *șarpe*; șerpurel; *fig.* om zglobiu, neastâmpărat. — **Șarpe** + suf. *-ișor*.

ȘERPÎU, **-IE**, *șerpii*, adj. (Rar) Șerpesc. — **Șarpe** + suf. *-iu*.

ȘERPOAICĂ, *șerpoaice*, s.f. Femela șarpelui; șerpoaie. ♦ Epitet pentru o femeie vioaie, seducătoare sau perfidă, vicleană. — **Șarpe** + suf. *-oaică*.

ȘERPOAIE, *șerpoaie*, s.f. (Rar) Șerpoaică. — **Șarpe** + suf. *-oaie*.

ȘERPOI, *șerpoi*, s.m. Augmentativ al lui *șarpe*. — **Șarpe** + suf. *-oi*.

ȘERPŪI, *șerpuiesc*, vb. IV. Intrans. A avea sau a forma (în mișcare) o linie unduitoare, ca mersul șarpelui. — **Șarpe** + suf. *-ui*.

ȘERPUIALĂ, *șerpuială*, s.f. Șerpuire. [Pr.: *-pu-ia-*] — **Șerpu** + suf. *-eală*.

ȘERPUIND, **-Ă**, *șerpuinzi*, *-de*, adj. (Rar) Șerpuitor. — V. **șerpu**.

ȘERPUIRE, *șerpuiri*, s.f. Faptul de a *șerpu*; șerpuială; sinuozitate. — V. **șerpu**.

ȘERPUIT, **-Ă**, *șerpuiti*, *-te*, adj. Care face cotituri, care șerpuiește; șerpuitor, cotit. — V. **șerpu**.

ȘERPUITOR, **-OĂRE**, *șerpuitori*, *-oare*, adj. Care șerpuiește; care descrie o linie ondulată; șerpuid, șerpuit; sinuos. [Pr.: *pu-i-*] — **Șerpu** + suf. *-tor*.

ȘERPUITURĂ, *șerpuituri*, s.f. Fiecare dintre cotiturile unui drum, ale unui curs de apă etc.; sinuozitate, cotitură. [Pr.: *-pu-i-*] — **Șerpu** + suf. *-tură*.

ȘERPURÉL, *șerpurei*, s.m. (Pop.) Șerpișor. — **Șarpe** + suf. *-urel*.

ȘERPUȘOR, *șerpușori*, s.m. Plantă erbacee cu ramuri drepte, cu tulpina târătoare, cu frunze mici, înguste, păroase și ascuțite, dispuse în formă de evantai (*Lycopodium complanatum*). — **Șarpe** + suf. *-ușor*.

ȘERŪI, *șeruiesc*, vb. IV. Tranz. A curăța resturile de carne de pe o piele jupuită, înainte de a o pune la argăseală; a descărna. — Din germ. *scharren*.

ȘERUIRE, *șerui*, s.f. Acțiunea de a *șerui* și rezultatul ei. — V. **șerui**.

ȘERUITOR, *șeruitoare*, s.n. Cuțit folosit în tăbăcărie la răzuirea resturilor de carne de pe pieile jupuite. [Pr.: *-ru-i-*] — **Șerui** + suf. *-tor*.

ȘERVÉT, *servete*, s.n. 1. Bucată pătrată sau dreptunghiulară de pânză de in, de bumbac etc. folosită la masă pentru ștersul gurii. ♦ *P. ext.* Bucată dreptunghiulară de pânză de in, de bumbac etc., folosită în bucătărie pentru ștersul veselei, tacâmurilor etc. 2. (Pop.) Prosop, ștergar. — Cf. fr. *serviette*.

ȘERVEȚÉL, *șervețele*, s.n. Diminutiv al lui *șervet*. ♦ Bucată de pânză sau de hârtie subțire (ușor creponată), care servește la ștersul gurii. — **Șervet** + suf. *-el*.

ȘES, **ȘEASĂ**, (1) *șese*, adj., (2, 3) *șesuri*, s.n. 1. Adj. (Despre pământuri, regiuni) Neted, întins; plan. 2. S.n. Întindere vastă de pământ, fără diferențe (mari) de nivel, situată la mică altitudine; câmpie; suprafață plană de pământ situată într-o depresiune. 3. S.n. Parte a corpului animalelor, cuprinsă între ultima coastă și osul soldului. — Lat. *sessus*.

ȘESE num. card. v. **șase**.

ȘESENÁL, *șesenale*, adj. s.n. (Plan) de șase ani. — De la **șase** (după *cincinal*).

ȘESÍME, *șesimi*, s.f. A șasea parte dintr-un întreg împărțit în părți egale. — **Șase** + suf. *-ime*.

ȘEST interj. (În loc. adv.) *Pe șest* = pe furis; în mod fraudulos. — Din rus. *шест'*.

ȘESTINĂ, *șestine*, s.f. (Reg.) Loc neted pe vârful unui munte. — **Șest** (reg. „șes” < lat.) + suf. *-ină*.

ȘETRŪȚĂ s.f. v. **șătruță**.

ȘEULÍȚĂ, *șeulițe*, s.f. (Pop.) Șeluță. [Pr.: *șe-u-*] — **Șa** + suf. *-uliță*.

ȘEVALÉT, *șevalete*, s.n. Suport de lemn pe care pictorul fixează cartonul sau pânza când pictează. < *Pictură de șevalet* = pictură pe panou mobil cu suport din pânză, lemn sau carton. [Pl. și: *șevaleturi*] — Din fr. **chevalet**.

ȘEVALIÉRĂ, *șevaliere*, s.f. Inel gros pe care sunt gravate embleme, inițiale etc. [Pr.: *-li-e-*] — Din fr. **chevalière**.

ȘEVER, *șevere*, s.n. Unealtă în formă de disc, cremalieră sau melc, confecționată din oțel aliat, folosită pentru șeveruire. — Din rus. **шeвер**, engl. **shaver**.

ȘEVERUÍ, *șeveruiesc*, vb. IV. Tranz. A netezi flancurile dinților de la roțile dințate necălite. — **Șever** + suf. *-ui*.

ȘEVERUIRE, *șeveruiri*, s.f. Acțiunea de a *șeverui* și rezultatul ei. — V. **șeverui**.

ȘEVERUÍT, **-Ă**, *șeveruiți*, *-te*, adj. (Despre dinții de la roțile dințate necălite) Cu flancurile netezite. — V. **șeverui**.

ȘEVIÓT s.n. 1. Rasă de oi originară din Anglia, cu lână albă fină și cu firul lung. ♦ Stofă țesută din lână pură a acestor oi sau din amestec de lână cu fibre sintetice. [Pr.: *-vi-ot*] — Din fr. **cheviot**.

ȘEVRETĂ, *șevrete*, s.f. Piele de ovine tăbăcită cu săruri minerale, caracterizată prin finețe, moliciune, elasticitate, netezime și prin rezistență relativ redusă, servind la confecționarea fețelor de încălțăminte pentru femei și copii. — Din fr. **chevrette**, germ. **Chevrette**.

ȘEVRO, *șevroui*, s.n. Piele moale și subțire (prelucrată din piele de capră, de oaie etc.) din care se confecționează încălțăminte, mănuși, genți etc. [Var.: *șevrou* s.n.] — Din fr. **chevreau**.

ȘEVROU s.n. v. **șevro**.

ȘEZĂTOR, **-OARE**, *șezători*, adj., s.f. 1. Adj. (Înv.) Care are domiciliul într-un loc, care locuiește în... 2. S.f. Adunare restrânsă la sate în serile de iarnă, la care participanții lucrează și totodată petrec, spunând povești, glume, ghicitori. ♦ Reuniune literară. — **Ședea** + suf. *-ător*.

ȘEZLÓNG, *șezlonguri*, s.n. Scaun pliabil pe al cărui schelet de lemn sau de metal este montată o pânză și al cărui spătar mobil se poate înclina după preferință. — Din fr. **chaise-longue**.

ȘEZŪT, (II) *șezuturi*, s.n. I. Faptul de a *ședea*. II. 1. Partea inferioară, dorsală a trunchiului omenesc, pe care se sprijină corpul în tipul șederii; dos, fund. ♦ P. restr. Anus. 2. (Înv.) Locuință, domiciliu. — V. **ședea**.

ȘFÁRÁ¹ s.f. v. **șfară**.

ȘFÁRÁ² s.f. v. **șfoară**.

ȘFANȚ s.n. v. **șfanț**.

ȘFÁIȚUIRE, *șfăițuiri*, s.f. Procedu de sudare în care piesele de sudat sunt încălzite în forjă sau în cuptor și apoi ciocănite sau presate. — După germ. **Schweisserei**.

ȘFÁRŪI, *șfăruiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A lega cu șfoară. — **Șfară**² + suf. *-ui*.

ȘFEI, *șfei*, s.m. (Iht.) Boartă. — Et. nec.

ȘFERT s.n. v. **șfert**.

ȘFÉȘNIC s.n. v. **șfeșnic**.

ȘFICHI, (I) interj., (II) *șfichiuri*, s.n. I. Interj. Cuvânt care imită șuieratul biculului. II. S.n. 1. Capătul subțire și neîmpletit al biculului; pleasnă. ♦ Lovitură dată cu vârful biculului. ♦ Fig. Vorbă răutăcioasă, răutate, împunsătură. < Expr. *A lua* (pe cineva) *în șfichi* = a înțepa cu vorba; a ironiza. 2. Mănușchi, grup de fire de păr. — Onomatopee.

ȘFICHIUÍ, *șfichiuiesc*, vb. IV. Tranz. A atinge cu șfichiul (II 1), a lovi scurt; *p. ext.* a biciui, a plesni. ♦ Fig. A înțepa cu vorba, a ironiza, a persifla. — **Șfichi** + suf. *-ui*.

ȘFICHUIRE, *șfichiuri*, s.f. Acțiunea de a *șfichiui* și rezultatul ei. — V. *șfichiui*.

ȘFICHUIȚOR, *-OĂRE*, *șfichiuitori*, *-oare*, adj. Care lovește cu șfichiui; fig. Întepător, mușcător, ironic; zeflemitor, caustic, sarcastic. [Pr.: *-chui-i*] — **Șfichiui** + suf. *-tor*.

ȘFICHUIȚURĂ, *șfichiuituri*, s.f. Lovitură dată cu șfichiui (II 1); fig. Întepătură, zeflemea, ironie. [Pr.: *-chui-]* — **Șfichiui** + suf. *-tură*.

ȘFOĂRĂ s.f. v. *sfoară*.

ȘI adv., conj. **A**. Adv. (Stă înaintea părții de vorbire la care se referă; fiind vorba de verbe reflexive sau de forme verbale compuse, stă între auxiliar, pron. refl. etc. și verb) **I**. (Cu sens modal) **1**. Chiar, în adevăr, cu adevărat. ♦ Intocmai, exact. *Precum a zis, așa a și făcut*. **2**. Pe deasupra, în plus, încă. *După ce că e urâtă o mai cheamă și Neacșa*. **3**. Chiar, încă, pe lângă acestea, de asemenea. *Vezi să nu pățești și tu ca mine*. ♦ (Pe lângă un adjectiv sau un adverb la gradul comparativ, intensifică gradția) *O cameră și mai mare*. ♦ Loc. adj. (Cu valoare de superlativ) *Și mai și* = mai grozav, mai strașnic. **4**. (În propoziții negative) *Nici. Însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc*. **II**. (Cu sens temporal) **1**. Imediat, îndată, pe loc. *Cum îl zări, îi și spuse*. **2**. Deja. *Masa se și pune în grădină*. **B**. Conj. **I**. (Marcă a coordonării copulative) **1**. (Leagă două părți de același fel ale unei propoziții) *Este voinic și tânăr*. **2**. (Împreună cu prep. „cu” exprimă relația operației matematice a adunării) *Plus. Doi și cu trei fac cinci*. ♦ (Ajută la formarea prin aditie a numeralelor de la douăzeci și unu până la nouăzeci și nouă) *Șaizeci și opt*. ♦ (Ajută la formarea numeralelor care exprimă numere zecimale, legând partea zecimală de întreg) *Trei și paisprezece*. ♦ (Indică adăugarea unei cantități) *Plus. Unu și jumătate*. **3**. (Leagă două substantive între care există o corespondență sau o echivalență) *Binele și răul*. **4**. (Așezat înaintea fiecărui termen al unei enumerări, ajută la scoaterea lor în evidență) *A dus și vin, și mâncare, și cărți*. ♦ (În repetiții, ca procedeu stilistic) *la cuvântul și vorbește și vorbește*. **5**. (Leagă două propoziții de același fel, indicând o completare, un adaos, o precizare nouă) *Deschide ușa și intră*. **6**. (Accentuat, în corelație cu sine însuși) *Atât..., cât...; nu numai..., ci și... Are în mână și pâinea, și cuțitul*. **7**. (În stilul epic și popular, mai ales în povestire, se așază la începutul frazei, indicând continuitatea desfășurării faptelor) *Și a plecat fiul de împărat mai departe*. ♦ (Întrebuințat înaintea unei propoziții interrogative sau exclamative, subliniază legătura cu cele vestite anterior) *Și ce vrei să faci acum?* ♦ Expr. *Ei și?* = ce-mi pasă? = ce importanță are? ♦ (Întrebuințat singur, în dialog, ca îndemn pentru continuarea unei povestiri) *Se aude cineva bătând în ușă... — Și?* — *Mă duc să deschid*. **8**. (Precedat de adv. „ca” are funcție comparativă) **a**) La fel ca, întocmai ca. *Se pricepe la pescuit ca și la multe altele*; **b**) aproape, aproximativ. *Treaba este ca și sfârșită*. **II**. (Marchează coordonarea adversativă) *Ci, iar, dar. Aude vorbindu-se și nu pricepe nimic*. **III**. (Marcă a coordonării concluzive) *Deci, prin urmare. E o glumă și nu o lua în serios*. — Lat. *sic*.

ȘIAC, (2) *șiace*, s.n. **1**. Postav aspru din lână de culoare închisă, țesut de obicei în casă, din care se fac haine țărănești și rase călugărești. **2**. Sortiment de șiac (1). [Pl. *și: șiacuri* — Var.: (reg.) *șeiác* s.n.] — Din tc. *șayak*.

ȘIBÓI s.m. (Bot.) Micșunea. — Din tc. *šebboy*.

ȘIC¹ s.n. Eleganță, distincție, bun-gust (în îmbrăcăminte, în atitudine). ♦ (Adjectival) *O femeie șic*. ♦ (Adverbial) *Se îmbracă șic*. ♦ Lucru care amuză, care are haz. — Din fr. *chic*.

ȘIC², *șicuri*, s.n. (Reg.) Fiecare dintre micile foite de metal lucios care se aplică drept podoabă pe unele haine femeiești; flutute, paietă. — Din sb. *šik*, magh. *šik*.

ȘICANĂ, *șicanez*, vb. I. Tranz. A săcăi pe cineva pentru lucruri fără importanță, a căuta cuiva pricină, a face șicane; a agasa. — Din fr. *chicaner*.

ȘICANĂRE, *șicanări*, s.f. Acțiunea de a *șicana* și rezultatul ei. — V. *șicana*.

ȘICANĂȚ, *-Ă*, *șicanați*, *-te*, adj. (Rar) Căruia i se fac șicane; săcăit, necăjit de cineva pentru lucruri fără importanță. — V. *șicana*.

ȘICANATÓR, *-OĂRE*, *șicanatori*, *-oare*, adj. Care șicanează, căruia îi place să săcăie pe cineva pentru lucruri de nimic; săcăitor. — **Șicana** + suf. *-tor*.

ȘICANĂ, *șicane*, s.f. **1**. Acțiune prin care cineva săcăie, agasează pe altcineva cu cereri și cu pretenții neîndreptățite; săcăială fără motiv. ♦ Pricină neîntemeiată, subtilitate falsă; tertip, alibi. **2**. Obstacol (de forme diferite) montat pe circuitul unui fluid pentru a-i micșora viteza, pentru a-i imprima un drum ocultat sau pentru a-i uniformiza debitul, dându-i astfel posibilitatea să se răcească, să depună suspensiile pe care le poartă etc. — Din fr. *chicane*.

ȘICUI, *șicuiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Înv. și reg.) A (se) împodobi cu șic². — **Șic²** + suf. *-ui*.

ȘICUIRE, *șicuiuri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a (se) *șicui* și rezultatul ei. — V. *șicui*.

ȘICUIT, *-Ă*, *șicuiți*, *-te*, adj. (Înv. și reg.) Împodobit cu șic². — V. *șicui*.

ȘIE pron. refl. v. *șie*.

ȘIF, *șifuri*, s.n. (Tipogr.) Galion. — Din germ. *Schiff*.

ȘIFÓN, (2) *șifoane*, s.n. **1**. Pânză pentru lenjerie. **2**. Sortiment de șifon (1). — Din fr. *chiffon*.

ȘIFONĂ, *șifonez*, vb. I. Tranz. și refl. A face să-și piardă sau a-și pierde netezimea; a (se) mototoli, a (se) boți. ♦ Fig. (Fam.) A (se) supăra, a (se) bosumfla. — Din fr. *chiffonner*.

ȘIFONABIL, *-Ă*, *șifonabili*, *-e*, adj. (Despre țesături, hârtie, materiale plastice etc.). Care se șifonează ușor. ♦ Fig. (Fam.) Care se supără ușor, care nu știe de glumă; irascibil, tăfnos, susceptibil. — Din fr. *chiffonnable*.

ȘIFONABILITATE s.f. (Rar) Proprietate a produselor textile, a hârtiei, a unor materiale plastice etc. de a se șifona. — **Șifonabil** + suf. *-itate*.

ȘIFONĂRE, *șifonări*, s.f. Acțiunea de a (se) *șifona* și rezultatul ei. — V. *șifona*.

ȘIFONĂȚ¹ s.n. Faptul de a (se) *șifona*. — V. *șifona*.

ȘIFONĂȚ², *-Ă*, *șifonați*, *-te*, adj. (Despre țesături, hârtie, materiale plastice etc.) Cu netezimea deformată, cu încrețituri neregulate; mototolit, boțit. ♦ Fig. (Fam.) Supărat, bosumflat. — V. *șifona*.

ȘIFONIÉR, *șifoniere*, s.n. Dulap în care se păstrează hainele și lenjeria. [Pr.: *-ni-er*. — Var.: *șifonieră* s.f.] — Din fr. *chiffonnier*.

ȘIFONIÉRĂ s.f. v. *șifonier*.

ȘIȘM, s.n. Curent apărut în islam în a doua jumătate a sec. VIII, care nu recunoaște sunna, principalul motiv al separării de sunniți fiind acceptarea lui Ali, generelul lui Mahomed, ca urmaș legitim al acestuia. — Din fr. *chiisme*.

ȘÍT, *-Ă*, *șiiti*, *-te*, adj., s.m. și f. (Adept) al șismului. — Din fr. *chit*, engl. *Shite*.

ȘILD, *șilduri*, s.n. Mică placă de metal sau de material plastic care se fixează în dreptul mânerelor și broaștelor la uși, ferestre, sertare etc. pentru a proteja gaura cheii. — Din germ. *Schild*.

ȘILING, *șilingi*, s.m. **1**. (Și în sintagma *șiling englez*) Veche monedă divizionară englezească, valorând a 1/20 parte dintr-o liră sterlină, care a circulat până în 1990. **2**. (Și în sintagma *șiling austriac*) Denumire a unității bănești în Austria, până la adoptarea monedei euro. **3**. Denumire a unităților bănești în Kenya, Somalia, Tanzania și Uganda. — Din engl. *shilling*, germ. *Schilling*.

ȘIMI s.n. v. *shimmy*.

ȘINĂR, *șinare*, s.n. (Pop.) Cui de fier cu care se fixează șina pe roțile unui vehicul. — **Șină** + suf. *-ar*.

ȘINĂ, *șine*, s.f. **1**. Fiecare dintre barele de oțel laminate după un anumit profil și folosite drept cale de rulare pentru un vehicul cu roți (tren, tramvai) sau de ghidare pentru anumite piese mobile dintr-o instalație tehnică. ♦ P. ext. Cale ferată. **2**. Cerc de oțel care se montează pe roțile de lemn ale unui vehicul pentru a le feri de uzură. ♦ Bandă de metal care se fixează pe unele obiecte de lemn (uși, lăzi, butoaie etc.) pentru a le mări rezistența la uzură. — Din pol. *szyna*, germ. *Schiene*.

ȘINDILĂR s.m. v. *șindrilar*.

ȘINDILĂ s.f. v. *șindrilă*.

ȘINDILĂ vb. IV v. *șindrili*.

ȘINDILĂȚ¹ s.n. v. *șindrilăȚ¹*.

ȘINDILĂȚ², *-Ă* adj. v. *șindrilăȚ²*.

ȘINDRĂ, *șindre*, s.f. (Reg.) Șindrilă. — Din sb. *šindra*.

ȘINDRILĂR, *șindrilari*, s.m. Persoană care fabrică sau vinde șindrilă; meseriaș care bate șindrila pe acoperiș; șitar. [Var.: (reg.) *șindilăr* s.m.] — **Șindrilă** + suf. *-ar*.

ȘINDRILĂ, *șindrile*, s.f. (Adesea cu sens colectiv) Scândurică de brad, îngustă și subțire, care servește la acoperitul caselor; șită, șindră. [Pl. și: *șindrili*. — Var.: (reg.) *șindilă* s.f.] — Din magh. *zszindely*, germ. *Schindel*.

ȘINDRILĂ, *șindrilesc*, vb. IV. Tranz. A acoperi o clădire cu șindrilă; a șindrui. [Var.: (reg.) *șindilf* vb. IV.] — Din *șindrila*.

ȘINDRILIRE, *șindriliri*, s.f. Acțiunea de a *șindrili* și rezultatul ei. — V. *șindrili*.

ȘINDRILĂȚ¹ s.n. Faptul de a *șindrili*. [Var.: (reg.) *șindilf* s.n.] — V. *șindrili*.

ȘINDRILĂȚ², *-Ă*, *șindriliți*, *-te*, adj. Cu acoperiș de șindrilă; șindruit. [Var.: (reg.) *șindilf*, *-ă* adj.] — V. *șindrili*.

ȘINDRUI, *șindruiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A șindrili. — **Șindră** + suf. *-ui*.

ȘINDRUIRE, *șindruiri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a *șindrui* și rezultatul ei. — V. *șindrui*.

ȘINDRUIȚ, *-Ă*, *șindruiti*, *-te*, adj. (Reg.) ȘindrilăȚ². — V. *șindrui*.

ȘINÓR, *șinoare*, s.n. (Reg.) Șnur, șiret; găitan. — Din magh. *zsinór*.

ȘINȘILĂ, *șinșile*, s.f. Mamifer rozător din America de Sud, asemănător cu veverița, vânat pentru blana lui cenușie foarte prețioasă (*Chinchilla lanigera*). [Var.: **cincila** s.f.] — Din fr. **chinchilla**.

ȘINTOISM s.n. Religie apărută în Japonia în sec. VI, ca reacție la introducerea budismului, caracterizată prin animism, venerarea unor divinități ale naturii, cultul eroilor, al strămoșilor și al împăratului, ca divinitate vizibilă. — Din fr. **shintōisme**.

ȘINTOIST, **-Ă**, *șintoști*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al șintoismului. — Din fr. **shintōiste**.

ȘINUÎ, *șinuiesc*, vb. IV. Tranz. A pune șine (la o roată de lemn, *p. ext.* la un vehicul), a fereca. — **Șină** + suf. *-ui*.

ȘINUIRE, *șinuiri*, s.f. Acțiunea de a *șinui* și rezultatul ei; *șinuit*¹. — V. **șinui**.

ȘINUÎT¹ s.n. (Rar) Șinuire. — V. **șinui**.

ȘINUÎT², **-Ă**, *șinuîți*, *-te*, adj. Legat, ferecat cu șine. — V. **șinui**.

ȘIP¹, *șipi*, s.m. Specie de pește din Marea Neagră, asemănător cu nisetrul, care își depune icrele în regiunea Gurilor Dunării (*Acipenser sturio*). — Din rus. **шип**.

ȘIP², *șipuri*, s.n. (Reg.) Sticlă (pentru păstrat lichide); flacon. ♦ Conținutul unei sticle. — Din magh. **šip** „lulea”.

ȘIPCĂ, *șipci*, s.f. Fiecare dintre bucățile de lemn subțiri și lungi (de formă paralelipipedică) folosite în lucrări de tâmplărie sau de dulgherie. — Din bg., sb. **šipka**.

ȘIPCULIȚĂ, *șipculițe*, s.f. Diminutiv al lui *șipcă*. — **Șipcă** + suf. *-uliță*.

ȘIPOT, *șipote*, s.n. 1. Izvor a cărui apă tâșnește cu putere (și care este captată printr-un jgheab sau printr-o țevă). ♦ Jgheab, țevă prin care se captează apa unui izvor. ♦ Țevă de scurgere; burlan. 2. (Reg.) Loc unde o apă curge repede; vârtej. — Cf. bg. *šepot* „murmur”.

ȘIPOȚEL, *șipoțele*, s.n. Diminutiv al lui *șipot*. — **Șipot** + suf. *-el*.

ȘIPUREL, *șipurele*, s.n. (Reg.) Șipușor. — **Șip**² + suf. *-urel*.

ȘIPUȘOR, *șipușoare*, s.n. (Reg.) Diminutiv al lui *șip*²; *șipurel* — **Șip**² + suf. *-ușor*.

ȘIR, *șiruri*, s.n. 1. Grup, mulțime de ființe sau de lucruri dispuse în succesiune, desfășurate în linie (dreaptă); rând, șirag (1). ♦ Loc. adv. și adj. *În șir* = în rând, unul după altul. ♦ Șirag (2). ♦ (Inv.) Rând scris sau tipărit. ♦ Lanț de munți; masiv muntos. ♦ Dără formată de un lichid care se prelinge pe ceva. 2. Succesiune de fapte, evenimente, unități de timp etc. *Șir de întâmplări*. ♦ Loc. adj. și adv. *În șir* = pe rând, succesiv, neîntrerupt, neconținut. 3. Desfășurare continuă și regulată, înlănțuire logică a ideilor, a faptelor într-o expunere, într-o relatare; fir. ♦ Loc. adj. *Fără șir* = fără logică, incoerent. 4. (Mat.) Mulțime infinită, ordonată, ale cărei elemente pot fi puse în corespondență cu mulțimea numerelor naturale. — Refăcut după **șire** (pl. lui *șiră*).

ȘIRĂG, *șiraguri*, s.n. 1. Șir (1). ♦ Loc. adv. *În șirag* = unul după altul. ♦ Grup de soldați așezați în linie de bătaie. 2. Mulțime de mărgelile înșirate pe un fir pentru a fi purtate ca podoabă la gât. ♦ Mulțime de obiecte de același fel, înșirate ca mărgelile pe un fir (de sfoară sau pe o sârmă). [Var.: **șireag** s.n.] — Din magh. **sereg** „mulțime, trupă” (cu unele sensuri după *șir*). Cf. pol. *szereg*.

ȘIRĂ, *șire*, s.f. 1. Grămadă mare de paie, de snopi etc. clădită în formă de prismă și terminată la partea superioară cu o coamă (ascuțită); clăie, stog. 2. (În sintagma) *Șira spinării* = coloana vertebrală. [Var.: **șură** s.f.] — Lat. **sira*.

ȘIREĂG s.n. v. **șirag**.

ȘIREGLĂ, *șiregle*, s.f. (Reg.) Codărlă (la car sau căruță). — Din magh. **saraglya**.

ȘIRÉT¹, *șireturi*, s.n. 1. Bențiță îngustă de bumbac, mătase etc., țesută tubular sau în fâșie, care, petrecută prin butoniere speciale, servește pentru a lega sau a strânge încălțăminte sau diferite obiecte de îmbrăcăminte. ♦ Fâșie îngustă și groasă de țesătură sau de împletitură, folosită pentru întărirea unor cusături în croitorie sau pentru ornamentarea îmbrăcăminte. 2. Sfoară de bumbac (îmbrăcată în mătase colorată sau în fir) răscuită în două sau în trei și folosită mai ales ca ornament la îmbrăcăminte; găitan, ceapraz, brandenburg; șnur. — Din tc. **șerit**.

ȘIREȚ², **-EĂȚĂ**, *șireți*, *-te*, adj. Care știe să profite de naivitatea sau de buna-credință a celor din jur pentru a-și atinge scopurile pe căi ocolite; care dovedește un caracter vicel, perfid. ♦ Plin de subtilitate, de finețe; rafinat; descurcăreț, abil. ♦ Care denotă, trădează viclenie, prefăcătorie, perfidie; care denotă abilitate, subtilitate, umor. *Privire șireată*. — Din tc. **șiret**.

ȘIREȚENIE¹, *șiretenii*, s.f. Înșurșirea de a fi *șireț*²; faptă sau vorbă șireată; viclenie, perfidie, șireție. — **Șireț**² + suf. *-enie*.

ȘIREȚENIE², *șiretenii*, s.f. (Pop.) Desfășurare, curs (al unei întâmplări, al unei situații), istorisire cu multe peripecții; *p. ext.* relatare a unei întâmplări, a unei situații etc.; târășenie. [Var.: **șirtenie** s.f.] — Cf. *șir*.

ȘIREȚLIC, *șirețlicuri*, s.n. Procedeu, faptă de om *șireț*²; truc folosit pentru a înșela buna-credință a cuiva; șmecherie, viclesug. — Din tc. **șirețlik**.

ȘIREȚLE, *șirețele*, s.n. Diminutiv al lui *șireț*¹. — **Șireț**¹ + suf. *-el*.

ȘIREȚIE, *șireții*, s.f. (Rar) Șiretenie¹. — **Șireț**² + suf. *-ie*.

ȘIRINCĂ, *șirinci*, s.f. (Reg.) Fâșie îngustă de pământ (arabil); hat, răzor. — Din ucr. **šyrnka**, rus. **širinka**.

ȘIRITENIE s.f. v. **șiretenie**².

ȘIROI¹, *șiroaie*, s.n. 1. Șuviță (abundentă) de lichid care curge sau se prelinge de undeva. ♦ Expr. *A curge șiroaie* (sau *șiroi*) = a curge din abundență. 2. Torent de apă care se scurge cu repeziune și din abundență pe locurile înclinate (în urma ploilor mari sau a topirii zăpezilor); șuvoi. — Et. nec.

ȘIROI², pers. 3 *șiroiește*, vb. IV. Intrans. 1. (Despre ape; *p. ext.* despre alte lichide) A curge sau a se prelinge în șiroaie. ♦ (Despre lucruri îmbibate sau care secretă un lichid) A lăsa să se scurgă sau să se prelingă un lichid în șiroaie. 2. (Despre ape curgătoare) A curge repede (și abundent). — Din **șiroi**¹.

ȘIROIRE, *șiroiri*, s.f. 1. Acțiunea de a *șiroi*² și rezultatul ei. 2. (Geol.) Fenomen de eroziune superficială, provocat de firisoarele de apă care provin din precipitații atmosferice și care se scurg pe un teren în pantă; spălare. — V. **șiroi**².

ȘIRULEȚ, *șirulețe*, s.n. Diminutiv al lui *șir*. — **Șir** + suf. *-uleț*.

ȘIST, *șisturi*, s.n. Rocă metamorfică sau sedimentară care are proprietatea de a se desface ușor în foi sau în plăci subțiri cu suprafețe paralele. ♦ *Șist cristalin* = rocă formată prin procesul de metamorfism al altor roci sub acțiunea presiunii. *Șisturi bituminoase* = minerale utile constituite din substanță organică și minerală. — Din fr. **schiste**.

ȘISTĂR s.n. v. **șistar**.

ȘISTIFICĂRE, *șistificări*, s.f. Răspândire prin pulverizare a unui material sub formă de pulbere în interiorul unei mine grizutoase cu scopul de a face ca amestecul de gruzu și praf de cărbune să devină mai puțin sensibil la aprindere și la explozie. — Cf. fr. *schistification*.

ȘISTÓS, **-OĂSĂ**, *șistosi*, *-oase*, adj. (Despre roci sedimentare și metamorfice sau despre structura lor) Cu caracter de șist, alcătuit din șist. — Din fr. **schisteux**.

ȘISTOZITĂȚE s.f. Proprietate a anumitor sedimente (argiloase) și a unor roci metamorfice de a se desface în plăci subțiri sau în foi cu suprafețe paralele. [Var.: **șistozitate** s.f.] — Din fr. **schistosité**.

ȘISTUOZITĂȚE s.f. v. **șistozitate**.

ȘIȘ, *șisuri*, s.n. Pumnal cu lamă lungă și îngustă, ascunsă într-un baston care îi servește drept teacă; *p. gener.* orice fel de pumnal. ♦ (Rar) Hanger. — Din tc. **șiș**.

ȘIȘĂI vb. IV. v. **șășai**.

ȘIȘĂIRE s.f. v. **șășaire**.

ȘIȘĂIT s.n. v. **șășait**.

ȘIȘCĂ s.f. (Reg.) Tocătură de paie sau de coceni folosită pentru hrana vitelor. — Din ucr. **sička**.

ȘIȘCĂRNITĂ, *șișcornițe*, s.f. (Reg.) Mașină de tocat paie sau coceni. — **Șișcă** + suf. *-orniță*.

ȘIȘTĂR, *șiștare*, s.n. Vas de lemn sau de metal cu toartă, cu gura mai largă decât baza, folosit mai ales pentru mulș laptele. [Var.: (reg.) **șistăr** s.n.] — Din sl. **šestarŭ**.

ȘIȘTĂV, **-Ă**, *șiștavi*, *-e*, adj. (Pop.; despre boabele cerealelor) Nedezvoltat, sec, mărunț. ♦ (Despre oameni și animale) Plăpând. — Din bg. **šiškv**.

ȘIȘTĂREL, *șiștărele*, s.n. Diminutiv al lui *șiștar*. — **Șiștar** + suf. *-el*.

ȘIȘTĂVĂI, *șiștăvesc*, vb. IV. Refl. (Pop.; despre boabele de cereale) A se zbărți, a se pipernici. ♦ (Despre oameni) A se gălbeji, a deveni slăbănog. — V. **șiștav**.

ȘIȘTĂVIRE, *șiștăviri*, s.f. (Pop.) Faptul de a se *șiștăvi*. — V. **șiștăvi**.

ȘIȘTĂVIȚĂ, **-Ă**, *șiștăviți*, *-te*, adj. (Pop.; despre boabele de cereale) Zbărțit, pipernicit. ♦ (Despre oameni) Slăbănog, plăpând, gălbejit. — V. **șiștăvi**.

ȘIȘTĂTOR, *șiștori*, s.m. (Pop.) 1. Par ascuțit care se pune în vârful caselor țărănești. 2. Fiecare dintre druzii de lemn prinși la capete în târcoalele prâsnelului morii. — Et. nec.

ȘIȚĂR, *șitari*, s.m. (Reg.) Șindrilă. — **Șiță** + suf. *-ar*.

ȘIȚĂ, *șițe*, s.f. (Reg.) Bucată subțire de lemn asemănătoare cu șindrila, dar mai scurtă decât aceasta, folosită pentru căptușirea și acoperirea caselor țărănești, a cabanelor etc.; *p. ext.* șindrila. — Din sb. **štica**.

ȘITUI, *șituiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A acoperi cu șită o casă. — **Șită** + suf. *-ui*.

ȘITUÎT, *-Ă*, *șituîți*, *-te*, adj. (Reg.) Cu acoperiș de șită. — V. **șitui**.

ȘIVOI s.n. v. **șuvoi**.

ȘLĂGĂR, *șlagăre*, s.n. Melodie (de muzică ușoară) care la un moment dat are o mare popularitate; cântec la modă. — Din germ. **Schlager**.

ȘLAM s.n. Amestec de apă cu particule fine de substanțe minerale în suspensie, provenind din instalațiile de preparare mecanică pe cale umedă a minereurilor sau a cărbunilor. — Din germ. **Schlamm**.

ȘLĂMPĂT, *-Ă* adj. v. **șleampăt**.

ȘLAP, *șlapi*, s.m. Papuc (1) pentru plajă, baie etc. fără toc și cu fețe din una sau mai multe bențițe. — Din germ. **Schlappe**.

ȘLEAH s.n. v. **șleau**¹.

ȘLEAHTĂ, (1) *șlehte*, s.f. 1. (Peior.) Clică, bandă; gloată, ceată. 2. Nume dat, în trecut, nobilimii poloneze; corp de armată alcătuit din nobili polonezi. — Din pol. **szlachta**.

ȘLEAHTIC, *șleahțici*, s.m. Persoană care făcea parte dintr-o șleahță (2). — Cf. pol. **szlachcic**.

ȘLEAMPĂT, *-Ă*, *șleampeți*, *-te*, adj. (Fam.; despre oameni, mai ales despre femei). Neglijent, dezordonat la îmbrăcăminte. [Var.: **șlămpăt**, *-ă* adj.] — Cf. germ. **Schlamppe** „femeie neîngrijită”.

ȘLEAPCĂ, *șlepci*, s.f. (Inv. și reg.) Pălărie în trei colțuri; tricorn; *p. ext.* șapcă. — Din rus. **шляпка**.

ȘLEAU¹, *șleauri*, s.n. Drum de țară natural, neamenajat, bătătorit de căruțe. ♦ Expr. *A vorbi* (sau *a spune*) *pe șleau* = a vorbi deschis, fără înconjur. ♦ (Rar) Firul unei ape curgătoare. [Var.: **șleah** s.n.] — Din pol. **szlak**, ucr. **шлях**.

ȘLEAU², *șleauri*, s.n. Fiecare dintre cele două curele groase, funii sau lanțuri care se prind de pieptarul hamului și se leagă de crucea căruței ori a trăsorii trase de un animal; trăgătoare, ștreang. — Din ucr. **шлея**.

ȘLEAU³, *șlei*, s.n. Pădure cu arbori de specii diferite. [Pl. și: *șleauri*] — Cf. germ. **Schlehe**.

ȘLEFUI, *șlefuiesc*, vb. IV. Tranz. 1. A prelucra o suprafață dură prin frecare, pilire, tăiere sau rindeluire, pentru a o netezi sau pentru a-i da o anumită formă; a lustrui. ♦ Fig. A finisa cu minuțiozitate, a cizela, a retușa, un text, o operă de artă etc. ♦ Refl. Fig. (Despre oameni) A deveni rafinat, a se civiliza. 2. A tăia suprafața unei pietre (prețioase) în fațete fine (pentru a-i mări valoarea și strălucirea). — Din germ. **schleifen**.

ȘLEFUIRE, *șlefuirii*, s.f. Acțiunea de a *șlefui* și rezultatul ei; șlefuit¹. — V. **șlefui**.

ȘLEFUIȚ¹ s.n. Șlefuire. — V. **șlefui**.

ȘLEFUIȚ², *-Ă*, *șlefuiți*, *-te*, adj. 1. Cizelat, lustruit. ♦ Fig. Manierat, rafinat. 2. (Despre pietre prețioase, cristale) Cu suprafața tăiată în fațete fine care se întretaie între ele. — V. **șlefui**.

ȘLEFUITOR, *-OĂRE*, *șlefuitori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană specializată în șlefuire. [Pr.: *-fu-i*] — **Șlefui** + suf. *-tor*.

ȘLEM s.n. 1. (La bridge, taroc) Situație în care unul dintre cuplurile participante la joc câștigă toate cele treisprezece levate posibile. 2. (În sintagma *Marele șlem* = (la joc de tenis) situație în care un tenisman câștigă, în cursul aceluiași an, cele patru mari concursuri internaționale de tenis. — Din fr. **chalem**, germ. **Schlemm**.

ȘLEP, *șlepuri*, s.n. Navă (fără propulsie proprie) folosită pentru transportul mărfurilor pe fluvii, pe canale sau pe lacuri. — Din germ. **Schlepp**[kahn].

ȘLEPĂR, *șlepari*, s.m. Persoană care conduce un șlep. — **Șlep** + suf. *-ar*.

ȘLIBOVITĂ, (2) *șlibovițe*, s.f. 1. Rachieu tare de prune. 2. Porție de șlibovită (1). — Din pol. **śliwovica**, sb. **šljivovica**.

ȘLIC s.n. v. **ișlic**.

ȘLIF, *șlifuri*, s.n. (Tehn.) Porțiunea șlefuită a unei piese, a unui aparat etc. ♦ Fig. Finețe, rafinament, subtilitate. — Din fr. **schliff**.

ȘLIRE, *șliri*, s.f. Îngrămădire de minerale, de dimensiuni variabile, în masivele eruptive, care apare în procesul de cristalizare magmatică. — Et. nec.

ȘLIȚ, *șlițuri*, s.n. 1. Scobitură în formă de șanț, făcută într-o piesă sau într-un element de construcție. 2. Deschizătură făcută la marginea inferioară sau la mâncile unor obiecte de îmbrăcăminte, având un rol practic sau decorativ. ♦ Deschizătura din față a pantalonilor; prohab. — Din germ. **Schlitz**.

ȘLUC, *șlucuri*, s.n. (Reg.) Înghițitură. — Din germ. **Schluck**.

ȘLUS interj. (Reg.) Gata! s-a terminat! — Din germ. **Schluss**.

ȘMAG s.n. (Reg.) Gust (rău) pe care îl capătă uneori mâncărurile sau băuturile; iz. — Din germ. [Ge] **schmack**.

ȘMAL, *șmale*, s.n. Literă tipografică subțire și îngustă. — Din germ. **schmall** „îngust”.

ȘMECHER, *-Ă*, *șmecheri*, *-e*, adj. (Adesea substantivat) Care știe să iasă cu dibăcie din încurcături, pe care nu-l poți păcăli; abil; isteț, dezechetaț; șireț, șarlatan. — Din germ. **Schmecker** „persoană cu gust rafinat”.

ȘMECHERÉSC, *-EĂSCĂ*, *șmecherești*, adj. De șmecher, care aparține șmecherilor, privitor la șmecheri, ca șmecherii. — **Șmecher** + suf. *-esc*.

ȘMECHERÉȘTE adv. Ca șmecherii, în felul șmecherilor. — **Șmecher** + suf. *-ește*.

ȘMECHERÍ, *șmecheresc*, vb. IV. 1. Tranz. A păcăli, a înșela (printr-o șmecherie). 2. Tranz. și refl. (Fam.) A face să devină sau a deveni șmecher, isteț. — Din **șmecher**.

ȘMECHERÍE, (2) *șmecherii*, s.f. 1. Faptul de a fi șmecher. 2. Abilitate de șmecher; vorbă sau fapt de șmecher; șirețic, vicleșug; escrocherie, fraudă; șmecherlăc. — **Șmecher** + suf. *-ie*.

ȘMECHERÍRE, *șmecheririi*, s.f. Acțiunea de a (se) șmecheri și rezultatul ei. — V. **șmecheri**.

ȘMECHERLĂC, *șmecherlăcuri*, s.n. (Rar) Șmecherie. — **Șmecher** + suf. *-lăc*.

ȘMECHERÓS, *-OĂSĂ*, *șmecheroși*, *-oase*, adj. (Fam.) Șmecher. — **Șmecher** + suf. *-os*.

ȘMÍRGHEL s.n. 1. Rocă metamorfică formată în cea mai mare parte dintr-o masă de granule (fine) de corindon, alternând cu magnetit; emeri. 2. Material abraziv în stare de pulbere, obținut din șmirghel (1) sau fabricat pe cale sintetică. ♦ Hârtie acoperită cu un astfel de material, folosită pentru a freca, a curăța sau a lustrui unele obiecte în industria lemnului, în lăcătușărie etc. — Din germ. **Schmirgel**.

ȘMOTRÍ, *șmotresc*, vb. IV. Tranz. (Reg. și fam.) A muștra, a dojeni; a bate. — Din **șmotru**.

ȘMOTRÍRE, *șmotririi*, s.f. (Fam.) Acțiunea de a *șmotri* și rezultatul ei. — V. **șmotri**.

ȘMÓTRU, *șmotruri*, s.n. (Inv.) Instrucție militară. ♦ P. ext. (Fam.) Instruire (severă); muștrare, dojană; bătaie. — Din rus. **смóтр**.

ȘNAPÁN, *șnapani*, s.m. (Fam.) Șarlatan, pungaș, escroc, potlogar. — Din fr. **chenapan**.

ȘNAPS s.n. (Fam.) Rachieu (tare). — Din germ. **Schnaps**.

ȘNEC, *șnecuri*, s.n. Transportor pentru materiale pulverulente sau în formă de pastă, format dintr-un arbore prevăzut cu o paletă elicoidală. — Din germ. **Schnecke**.

ȘNIT, *șnituri*, s.n. 1. Suprafață formată din marginile tăiate ale unei cărți. 2. Marginea liberă a tălpilor la încălțăminte. — Din germ. **Schnitt**.

ȘNÍTEL, *șnițele*, s.n. Preparat culinar făcut dintr-o felie subțire de carne bătută cu ciocanul de lemn, trecut succesiv prin făină, ou și pesmet și prăjită în grăsime. — Din germ. **Schnitzel**.

ȘNUR, *șnururi*, s.n. 1. Șfoară (îmbrăcată în mătase colorată, în fir etc.), de obicei răsucită în două sau în trei, folosită mai ales ca ornament la îmbrăcăminte; șiret¹ (2). 2. Ansamblu de fire electrice (foarte) flexibile, izolate între ele și strânse într-un înveliș protector, folosit pentru racordarea la rețea a lămpilor portative, a fiarelor de călcat, a aparatelor de radio etc. — Din germ. **Schnur**.

ȘNURCERÁMICĂ s.f. Procedeu de ornamentare a vaselor de lut, realizat prin imprimarea unui șnur de fibre vegetale în pasta încă moale. — **Șnur** + **ceramică**.

ȘNURÚI, *șnuruiesc*, vb. IV. Tranz. A lega foile unui registru cu ajutorul unui șnur (1) petrecut prin fiecare foaie și sigilat la capete, pentru ca foile să nu poată fi sustrate sau înlocuite. — **Șnur** + suf. *-ui*.

ȘNURÚIRE, *șnuruirii*, s.f. Acțiunea de a *șnuri* și rezultatul ei; șnuruit¹. — V. **șnuri**.

ȘNURÚÍȚ¹ s.n. Șnuriere. — V. **șnuri**.

ȘNURÚÍȚ², *-Ă*, *șnuruiți*, *-te*, adj. 1. (Despre registre, dosare etc.) Cu foile prine (la o margine) cu șnur (1) pentru a nu putea fi sustrate sau înlocuite. 2. (Despre haine) Împodobit cu șnur (1). — V. **șnuri**.

ȘNURULÉT, *șnurulețe*, s.n. Diminutiv al lui *șnur*. — **Șnur** + suf. *-uleț*.

ȘO interj. Strigăt cu care se asmut câinii. — Onomatopee.

ȘOÁCĂȚ, *șoacăți*, s.m. (Reg. și fam.) Calificativ injurios dat străinilor, în special nemților. — Din sb. **šokac**.

ȘOÁLDĂ, *șoalde*, s.f. 1. (Fam.; în expr.) (A umbla) *cu șoalda* = (a umbla) cu șmecherii, cu vicleșug, cu minciuni. 2. (Moalea artificială pentru pești folosită în apele rezezi. — Cf. sâs. šölt „datorie bănească; vină”.

ȘOÁLDINĂ, *șoaldine*, s.f. Mică plantă erbacee cu frunze cărnoase, ovale și cu flori galbene-aurii, dispuse în inflorescențe (*Sedum acre*). — **Șold** + suf. *-ină*.

ȘOÁPTĂ, *șoapte*, s.f. 1. Vorbire cu voce înceată, șoptire; *p. ext.* vorbă sau comunicare rostită pe șoptite. ♦ Loc. adj. și adv. *În șoaptă* = încet, în

taină, abia auzit. ♦ Murmur de glasuri care șoptesc; *fig.* susur, freamăt, șopot. **2.** (La pl.) Calomnii, bârfeli, clevetiri. — Din **șopti** (derivat regresiv).

ȘOĂREC s.m. v. **șoarece**.

ȘOĂRECE, *șoareci*, s.m. Animal mic din ordinul rozătoarelor, de culoare cenușiu-închis, cu botul ascuțit și cu coada lungă și subțire (*Mus musculus*). ♦ *Șoarece de bibliotecă*, se spune despre o persoană care își petrece cea mai mare parte a timpului prin bibliotecă, citind și studiind. *Șoarece de birou* = birocrat. ♦ Expr. *A trăi (sau a se iubi, a se avea) ca mîța (sau ca pisica) cu șoarecele*, se spune despre două persoane care nu se pot suferi, care se ceartă întruna. *I-au mas șoarecii în pântece (sau burtă)*, se spune despre un om foarte flămând. *A se juca (cu cineva) ca mîța (sau ca pisica) cu șoarecele* = a-și bate joc de cineva, ținându-l într-o situație incertă. *În gaură (sau burtă) de șoarece* = în cea mai ferită, mai dosnică ascunzătoare, în gaură de șarpe. ♦ Compus: *Șoarece-de-câmp* = mic rozător de câmp care face mari stricăciuni în culturi (*Apodemus agrarius*); *șoarece-de-pădure* = animal rozător care trăiește în pădure (*Apodemus sylvaticus*). [Var.: **șoărec** s.m.] — Lat. **sorex**, **-icis**.

ȘOBOLAN, *șobolani*, s.m. Mamifer rozător omnivor din familia muridelor, mai mare decât șoarecele, cu coada lungă acoperită cu solzi în formă de inele, care trăiește în jurul locuințelor, hambarelor, depozitelor etc., provocând mari stricăciuni; guzgan (*Rattus norvegicus*). ♦ *Șobolan negru (sau de casă)* = șobolan care trăiește în cămări, în poduri etc., produce mari pagube și transmite diferite boli infecțioase (*Rattus rattus*). *Șobolan de apă* = șobolan de culoare roșcată, care trăiește pe malul apelor (*Arvicola terrestris*). *Șobolan moscat* = desman. — **Sobol** + suf. **-an**.

ȘOC, *șocuri*, s.n. 1. Ciocnire, izbire bruscă și violentă între două corpuri. ♦ Loc. adj. *De șoc* = (despre unități militare) care are de îndeplinit o misiune grea în lupta ofensivă. ♦ *Șoc termic* = procedeu tehnologic în procesul de fabricație a unor vase de laborator, a unor produse etc., care constă în răcirea bruscă a pieselor. **2.** Tulburare generală, bruscă și violentă, a funcțiilor organismului (provocată de o cauză exterioară variată), care se manifestă printr-un dezechilibru fizic și psihic; ictus. ♦ Spec. Formă particulară de dezechilibru acut al unor funcții psihice, provocată de o emoție violentă. — Din fr. **choc**.

ȘOCĂ, *șochez*, vb. I. Tranz. A contraria pe cineva, a produce cuiva o impresie neplăcută prin vorbe, gesturi, atitudini. — Din fr. **choquer**.

ȘOCĂNT, **-Ă**, *șocanți*, **-te**, adj. Care impresionează în mod neplăcut, care contrariază. — Din fr. **choquant**.

ȘOCĂT, **-Ă**, *șocați*, **-te**, adj., s.m. și f. **1.** Adj., s.m. și f. (Persoană) care a suferit un șoc (**2.**). **2.** Adj. Impresionat în mod neplăcut, contrariat. — V. **șoca**.

ȘOCOLĂTĂ s.f. v. **ciocolată**.

ȘOD, **ȘOĂDĂ**, *șozi*, *șoade*, adj. (Reg.) Curios, ciudat; bizar; ♦ Nostim, hazliu. — Din magh. **sod**.

ȘODÓ s.n. v. **șodou**.

ȘODÓU, *șodouri*, s.n. Băutură preparată din gălbenuș de ou crud, frecat cu zahăr, peste care se toarnă lapte fierbinte. [Var.: **șodó** s.n.] — Din fr. **chaudeau**.

ȘODRÓN s.n. v. **șotron**.

ȘOFĂ, *șofez*, vb. I. Intrans. A conduce un automobil. — Din **șofer** (derivat regresiv).

ȘOFĂJ s.n. Acțiunea și tehnica de a *șofa*. — Din fr. **chauffage**.

ȘOFÁT s.n. Faptul de a *șofa*. — V. **șofa**.

ȘOFÉR, *șoferi*, s.m. Persoană calificată pentru a conduce un autovehicul. — Din fr. **chauffeur**.

ȘOFERÎȚĂ, *șoferițe*, s.f. Femeie care conduce un autovehicul. — **Șofer** + suf. **-iță**.

ȘOFRÁN, *șofrani*, s.m. 1. Plantă erbacee cu frunze lungi și înguste și cu florile violete cu linii purpurii, din care se extrage o substanță aromatică de culoare galbenă, folosită în medicină, în bucătărie și în industrie (*Crocus sativus*). ♦ P. ext. Substanță colorantă extrasă din această plantă. **2.** (Bot.) Șofrănel (1). — Din rus. **саfran**, pol. **szafrań**.

ȘOFRĂNĂȘ, *șofrănași*, s.m. Plantă oleaginoasă din familia compozeeilor, cu flori galbene-portocalii, din care se extrage o substanță colorantă; șofrănel (2) (*Carthamus tinctorius*). — **Șofran** + suf. **-aș**.

ȘOFRĂNÉL, *șofrănei*, s.m. 1. Plantă erbacee cu bulbi, cu flori albastre-liliachii care înfloresc toamna; șofran (2) (*Crocus banaticus*). **2.** (Bot.) Șofrănaș. — **Șofran** + suf. **-el**.

ȘOFRĂNIU, **-IE**, *șofrăni*, adj. (Rar) De culoare galbenă. — **Șofran** + suf. **-iu**.

ȘÓGOR, *șogori*, s.m. (Reg.) Cumnat; *p. gener.* rudă prin alianță. — Din magh. **sógor**.

ȘOIM, *șoimi*, s.m. 1. Nume dat mai multor păsări răpitoare de zi, de mărime variată, agere și puternice, cu ciocul scurt și curbat și având câte o

crestătură în formă de dinte, care se hrănesc cu pradă vie, mai ales cu păsări (*Falco*). **2.** Epitet pentru un bărbat curajos, viteaz, mândru, semeț; șoiman (**2**). **3.** (Pop.) Cal sprinten, aprig; șoiman (**3**). **4.** Copil preșcolar sau în primele clase de școală care făcea parte din organizația Șoimilor Patriei până în decembrie 1989. — Din magh. **sólyom**.

ȘOIMÁN, **-Ă**, *șoimani*, **-e**, s.m., s.f. pl., adj. **1.** S.m. (Ornit.) Șoim (**1**). **2.** S.m. Persoană curajoasă, vitează, mândră, semeată; șoim (**2**). **3.** S.m. (Pop.) Cal sprinten, aprig; șoim (**3**). **4.** S.f. pl. art. (În mitol. pop.) Iele. **5.** Adj. (Pop.) Strașnic, minunat, extraordinar. — **Șoim** + suf. **-an**.

ȘOIMÁR, *șoimari*, s.m. Crescător sau dresor de șoimi (**1**) pentru vânatoare; persoană care vânează cu ajutorul șoimilor. — **Șoim** + suf. **-ar**.

ȘOIMĂNESC, **-EASCĂ**, *șoimănești*, adj. De șoim; *fig.* viteaz. — **Șoiman** + suf. **-esc**.

ȘOIMĂRI, *șoimăresc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A desfigura, a poci. — Cf. **șoiman**.

ȘOIMĂRÍT s.n. Vânătoare cu ajutorul șoimilor (**1**). — **Șoim** + suf. **-ărit**.

ȘOIMÉȘTE adv. Ca șoimul; ager, sprinten, iute. — **Șoim** + suf. **-ește**.

ȘOIMIȘÓR, *șoimișori*, s.m. Șoimuleț. — **Șoim** + suf. **-ișor**.

ȘOIMULEÁN, *șoimuleni*, s.m. (Pop.) Șoimuleț. — **Șoim** + suf. **-ulean**.

ȘOIMULÉT, *șoimuleți*, s.m. Diminutiv al lui *șoim*; șoimișor, șoimulean, șoimușor. — **Șoim** + suf. **-uleț**.

ȘOIMUȘÓR, *șoimușori*, s.m. (Pop.) Șoimuleț. — **Șoim** + suf. **-ușor**.

ȘOLD, *șolduri*, s.n. Parte a corpului omenesc situată între mijloc și coapsă; regiune anatomică corespunzătoare articulației membrului inferior cu trunchiul. ♦ Loc. adj. și adv. *Într-un șold* = (aplecăt) într-o parte, strâmb. ♦ Expr. *Cu mâna (sau cu mâinile) în șold (sau în șolduri)* = fără a întâmpina nicio greutate, fără nicio grijă, în voie. *A sta cu mâinile în șolduri* = a nu face nimic, a pierde vremea. (Fam.) *A-și pune mâinile în șold (sau în șolduri)* = a se certa, a face scandal. ♦ P. anal. Parte a corpului animalelor care corespunde articulației picioarelor cu trunchiul. ♦ Fig. Coastă, povăniș. — Cf. pol. **szoldra**.

ȘOLDÁN, *șoldani*, s.m. Pui de iepure, până la un an. ♦ Fig. (lr.) Epitet pentru un copil sau un tânăr; tinerel. — Cf. magh. **süldó**.

ȘOLDÁR, *șoldare*, s.n. Curea de ham care trece peste șoldul calului. — **Șold** + suf. **-ar**.

ȘOLDEÁLÁ, *șoldeli*, s.f. (Pop.) Luxație sau fractură a șoldului. — **Șold** + suf. **-eală**.

ȘOLDÍ, *șoldesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A vătăma un animal la șolduri, lovindu-l sau supunându-l unor eforturi prea mari. ♦ Refl. Fig. (Despre lucruri) A se lăsa într-o parte; a se strâmba. — Din **șold**.

ȘOLDÍRE, *șoldiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) *șoldi* și rezultatul ei. — V. **șoldi**.

ȘOLDÍȘ adv. (Pop.) Cu un șold ieșit în afară, cu umblet greoi, șchiop. ♦ Fig. Oblic, pieziș, strâmb. — **Șold** + suf. **-iș**.

ȘOLDÍT, **-Ă**, *șoldiți*, **-te**, adj. (Pop.; despre animale) Cu șoldul vătămat, ieșit în afară, fracturat. ♦ Fig. (Despre lucruri) Lăsat într-o parte, strâmb. — V. **șoldi**.

ȘOLDÍU, **-IE**, *șoldii*, adj. (Pop.) Șoldit. — **Șold** + suf. **-iu**.

ȘOLDURÓS, **-OÁSĂ**, *șolduroși*, **-oase**, adj. Cu șolduri mari. — **Șold** + suf. **-uros**.

ȘOLOMÁNÁR s.m. v. **solomonar**.

ȘOLOMONÁR s.m. v. **solomonar**.

ȘOLTÍC, **-Ă**, *șoltici*, **-ce**, adj. (Reg.; adesea substantivat) Care recurge la escrocherii, la viclenii, la tertipuri. ♦ Ștregar, șmecher, ghiduș, poznaș. — Din sâs. **scholtig**.

ȘOLTICĂRIE, *șolticării*, s.f. (Reg.) Escrocherie, viclesug, tertip. ♦ Ștregărie, șmecherie, ghidușie, poznaș. — **Șoltic** + suf. **-ărie**.

ȘOLTÚZ, *șoltuzi*, s.m. Titlu dat în Evul Mediu în Moldova cărmuitorului unui oraș, care era ajutat în activitatea sa de un sfat format din 6-12 pângari; persoană care avea acest titlu. — Din pol. **szoltys**.

SOMÁ, *șomez*, vb. I. Intrans. A nu avea, a nu găsi de lucru; a fi șomer. — Din fr. **chômer**.

SOMÁJ s.n. Existența unui număr de persoane fizice aflate în situația de șomer. — Din fr. **chômage**.

SOMÉR, **-Ă**, *șomeri*, **-e**, s.m. și f. Persoană fără contract individual de muncă a cărei activitate nu se desfășoară în scopul obținerii de venit și care este în căutarea unui loc de muncă. — Din fr. **chômeur**.

ȘOMOIOG, *șomoioage*, s.n. Mănunchi răsucit de fân, de paie, de călți cu care se spală, se freacă sau se șterge un obiect, cu care se aprinde focul etc.; șomoltoc, fumuiag. ♦ Smoc (de păr sau de lână). — Cf. magh. **csomó**.

ȘOMOIOGÉL, *șomoiogele*, s.n. Diminutiv al lui *șomoioag*. — **Șomoioag** + suf. **-el**.

ȘOȘOTÎT s.n. v. **șușotit**.

ȘOT, *șoturi*, s.n. Lac sărat frecvent în semideșerturi, care seacă în perioadele de secetă, lăsând depozite de săruri. — Din fr. **chott**.

ȘOTIE, *șotii*, s.f. 1. Poznă, năzbătie, farsă, ghidușie; borboacă, bazaconie. 2. Șiretlic, vicleșug. — Cf. ucr. *šutka*.

ȘOTRÓN, *șotroane*, s.n. Joc de copii în care aceștia sar într-un picior lovind o pietricică pentru a o deplasa printr-o serie de pătrate desenate pe asfalt. [Var.: **șodrón** s.n.] — Cf. fr. *chardon „căldare”*.

ȘOVÁR s.m. 1. Nume dat mai multor plante: a) plantă acvatică cu frunze plutitoare și cu fructe în formă de măciucă (*Sparganium ramosum*); b) plantă erbacee din familia gramineelor, cu paiul subțire și aspru, cu flori mici, verzi (*Poa trivialis*); c) papură; d) rogoz. 2. Fân cu mult rogoz. [Var.: **șuvár** s.m.] — Din ucr. *šivar*, sb. *ševár*.

ȘOVÁI, *șováii*, vb. IV. Intranz. 1. A merge cu pas nesigur, a se împletici, a se clătina. 2. Fig. A fi nehotărât, a sta la îndoială, a ezita, a se codi. ♦ A se eschiva, a căuta pretexte. 3. Fig. A oscila, a fluctua. [Prez. ind. și: *șováiesc*] — Et. nec.

ȘOVÁIÁLÁ, *șováielii*, s.f. Nesiguranță în mers, în mișcări; fig. lipsă de hotărâre, ezitare în acțiuni, în atitudini. ♦ Loc. adv. *Fără (nici) șováială* = hotărât, ferm, dărz, neclintit. — **Șovái** + suf. *-eală*.

ȘOVÁIELNIC, *-Ă*, *șováielnici*, *-ce*, adj. 1. (Despre mișcări, mers etc.) Lipsit de fermitate; nesigur, șovăitor. 2. Fig. (Despre oameni) Lipsit de convingere, de hotărâre; nestatornic, schimbător. — **Șovái** + suf. *-elnic*.

ȘOVÁIND, *-Ă*, *șovăinzi*, *-de*, adj. (Rar) Șovăitor. — V. **șovái**.

ȘOVÁIRE, *șovăiri*, s.f. Faptul de a șováii. ♦ Loc. adv. *Fără șovăire* = cu fermitate, cu hotărâre; dărz, neclintit. — V. **șovái**.

ȘOVÁIT, *-Ă*, *șovăiți*, *-te*, adj. (Rar) 1. Plin de ezitări, nehotărât. 2. Cotit, sinuos, întortocheat. — V. **șovái**.

ȘOVÁITÓR, *-OARE*, *șovăitori*, *-oare*, adj. 1. (Despre mișcări, mers etc.) Împleticit, nesigur, șovăielnic (1). 2. Fig. (Despre oameni) Care șovăie, care ezită; șovăielnic (2). [Pr.: *-vâ-i-*] — **Șovái** + suf. *-tor*.

ȘOVÁLC interj. Cuvânt care imită mersul șovăitor, șchiopătat al cuiva; șontăc. — Onomatopoe.

ȘOVÁLCÁI, *șovălcái*, vb. IV. Intranz. (Reg.) A șchiopăta. — **Șoválc** + suf. *-ái*.

ȘOVÁLCÁIRE, *șovălcáiri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a șovălcái și rezultatul ei. — V. **șovălcái**.

ȘOVÁRF s.m. v. **sovârf**.

ȘOVÍN, *-Ă*, *șovini*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care se referă la șovinism; propriu șovinismului; șovinist. 2. S.m. și f. Partizan al șovinismului; șovinist. — Din fr. **chauvin**.

ȘOVINISM s.n. Ideologie și politică de atătare a urii și dușmăniei între națiuni și popoare, de propagare a ideii superiorității unei națiuni asupra altora, de promovare a exclusivismului și intoleranței naționale; naționalism extremist. — Din fr. **chauvinisme**.

ȘOVINIST, *-Ă*, *șoviniști*, *-ste*, adj., s.m. și f. Șovin. — Din fr. **chauvinisme**.

ȘPÁCLU, *șpacluri*, s.n. Unealtă formată dintr-o lamă triunghiulară de oțel cu mâner de lemn, folosită la lucrări de tencuire. — Din germ. **Spachtel**.

ȘPAGÁT, *șpagate*, s.n. 1. Sfoară groasă, cu o împletitură specială. 2. Poziție acrobatică în gimnastică, în care picioarele se deplasează până la 180°, în prelungire, pe pământ sau în aer, în poziție verticală sau orizontală; sfoară (2). [Var.: **șpagát** s.n.] — Din germ. **Spagat**.

ȘPÁGÁ¹, *șpági*, s.f. (Fam.) Bacșiș, mită, șperț. — Cf. rus. *špag*.

ȘPÁGÁ² s.f. v. **șpagă**.

ȘPAIS, *șpaisuri*, s.n. Produs rezultat din topirea unor minereuri neferoase, care conține combinații ale arsenului și ale antimoniului cu alte substanțe. — Din germ. **Speise**.

ȘPÁLT¹, *șpalturi*, s.n. (Tipogr.) 1. Zaț așezat în formă de coloană lungă, pe copia căruia se fac corecturile tipografice înainte de punerea în pagină. ♦ Probă de tipăritură luată de pe acest zaț. 2. P. ext. Planșetă folosită pentru strângerea, păstrarea și transportul materialului cules, înainte de a fi paginat. — Din germ. **Spalte**.

ȘPÁLT², *șpalturi*, s.n. Piele subțire, de calitate inferioară, obținută prin șpăltuire și folosită pentru căptușeli și fețe de încălțăminte. — Din germ. **Spalt**.

ȘPAN¹, *șpani*, s.m. 1. (În Evul Mediu în Transilvania) Titlu dat nobilului care avea funcția corespunzătoare vicontelui sau contelui din Apus; nobil care deținea acest titlu; stăpânitor sau (mai târziu) șef administrativ al unui ținut. 2. (Înv. și reg.) Intendent, administrator. — Din magh. **span**.

ȘPAN², *șpanuri*, s.n. 1. Așchie de metal provenită din prelucrarea la strung, la freză. 2. Despicătură tăiată din butuci de brad, din care se fac șindriile sau doage. — Din germ. **Span**.

ȘPANCHÍU, *-ÍE* adj. v. **zbanghii**.

ȘPÁNGÁ s.f. v. **șpagă**.

ȘPARLÍ, *șparlesc*, vb. IV. Tranz. (Arg.) A șterpeli, a fura. ♦ Expr. A o *șparli* = a pleca pe neobservate, a o șterge. — Et. nec.

ȘPARLÍRE, *șparliri*, s.f. (Arg.) Acțiunea de a *șparli* și rezultatul ei. — V. **șparli**.

ȘPARLÍT, *-Ă*, *șparliți*, *-te*, adj. (Arg.) Șterpelit, furat. — V. **șparli**.

ȘPÁCLUÍ, *șpăcluiesc*, vb. IV. Tranz. A aplica, a răzui, a netezi cu șpaclu un strat subțire de ipsos, de chit etc. — **Șpaclu** + suf. *-ui*.

ȘPÁCLUÍÁLÁ, *șpăcluieii*, s.f. 1. Faptul de a *șpăclu*. 2. Strat subțire de ipsos sau de chit care se aplică pe tencuială sau pe lemnărie cu ajutorul șpaclului. [Pr.: *-clu-ia-*] — V. **șpăclu**.

ȘPÁCLUÍRE, *șpăclui*, s.f. Acțiunea de a *șpăclu* și rezultatul ei. — V. **șpăclu**.

ȘPÁCLUÍT, *-Ă*, *șpăcluieți*, *-te*, adj. Răzuit, netezit cu șpaclu. — V. **șpăclu**.

ȘPÁLTUÍ, *șpăltuiesc*, vb. IV. Tranz. A despică în grosime pieile de tăbăcărie, în cursul procesului de prelucrare. — Din germ. **spalten**.

ȘPÁLTUÍRE, *șpăltuiri*, s.f. Acțiunea de a *șpăltui* și rezultatul ei; șpăltuit. — V. **șpăltui**.

ȘPÁLTUÍT s.n. Șpăltuire. — V. **șpăltui**.

ȘPÁLTUÍTÁ, *șpăltuite*, adj. (Despre piei) Care a fost supusă șpăltuirii. — V. **șpăltui**.

ȘPERÁCLU, *șperacle*, s.n. Instrument de metal în formă de cui îndoit la vârf, care servește la descuierea încuietorilor. — Din germ. **Sperrhaken**.

ȘPÉRLÁ s.f. (Reg.) Cenușă încă fierbinte care acoperă jarul; spuză. ♦ Expr. *A da pe cineva prin șperlá* = a se purta rău cu cineva, a-l maltrata; a pune pe cineva într-o situație penibilă. *A o da prin șperlá* = a o păți. — Et. nec.

ȘPÉRT, *șperțuri*, s.n. 1. (De obicei construit cu verbe ca „a da”, „a lua”, „a primi”) Mită, mituială. 2. Șperțuială. — Din germ. **Sperrzeug** „mănușchi de șperacle”.

ȘPÉRTÁR, *-Ă*, *șperțari*, *-e*, s.m. și f. Persoană care obișnuiește să primească sau să pretindă șperț. — **Șperț** + suf. *-ar*.

ȘPÉRTUÍ, *șperțuiesc*, vb. IV. Tranz. A da șperț; a mitui. — **Șperț** + suf. *-ui*.

ȘPÉRTUÍÁLÁ, *șperțuieii*, s.f. Faptul de a da sau de a primi șperț; mituială. — **Șperțui** + suf. *-eală*.

ȘPÍCHER s.m. v. **spicher**.

ȘPÍCHERÍTÁ s.f. v. **spicheriță**.

ȘPÍGHEL s.n. Fontă cu adaos de siliciu și mangan, folosită la fabricarea oțelurilor dure. — Din germ. **Spiegel(eisen)**.

ȘPIL, *șpiluri*, s.n. (Arg.) Aranjament (incorect), plan necinstit; șmecherie. — Din germ. **Spiel**.

ȘPÍLHOZEN, *șpilhozeni*, s.m. Pantalonași cu bretele pentru copii. [Pl. și: (n.) *șpilhozene*] — Din germ. **Spielhose**.

ȘPIS, *șpisuri*, s.n. Pată neagră care apare uneori la țigar între cuvinte. — Din germ. **Spieß**.

ȘPÍT¹, *șpiți*, s.m. Numele unei rase de câini de talie mică, cu păr alb și pufos, cu urechi drepte și bot ascuțit; câine din această rasă. — Din germ. **Spitz**.

ȘPÍT², *șpițuri*, s.n. 1. (Tehn.) Unealtă formată dintr-o bară de oțel cu vârful ascuțit, folosită la găurirea pietrelor naturale și artificiale sau la prelucrarea suprafeței lor. 2. (Tipogr.) Linie simplă sau înflorată, care se pune ca ornament la sfârșitul articolelor sau al capitolelor. 3. Nume dat extremității ascuțite sau muchiei unor obiecte, construcții etc. 4. (Reg.) Țigaret scurt. — Din germ. **Spitze**.

ȘPLINT, *șplinturi*, s.n. Element de fixare, format din sârmă îndoită în formă de cui despicat, folosit pentru asigurarea piulițelor împotriva deșurubării. — Din germ. **Splint**.

ȘPLIT s.n. Piatră dură spartă, folosită la confecționarea betoanelor de ciment și la pietruiri. — Din germ. **Splitt**.

ȘPOR, *șpori*, s.m. (Reg.) Pinten (la cizmă). — Din germ. **Sporn**. Cf. rus. *spora*.

ȘPRAÍT, *șpraițuri*, s.n. Grindă de lemn cu care se execută o șpraițuire; proptea. — Din germ. **Spreize**.

ȘPRAITUÍ, *șpraițuiesc*, vb. IV. Tranz. A sprijini temporar cu șpraițuri malurile unei săpături sau porțiuni dintr-o construcție. — Din germ. **spreizen**.

ȘPRAITUÍRE, *șpraițuiri*, s.f. Acțiunea de a *șpraițui* și rezultatul ei. — V. **șpraițui**.

ȘPRING, *șpringuri*, s.n. (Mar.) Parâmă folosită pentru a ancora o navă (1). — Din engl. **spring**.

ȘPRINGUÍRE, *șpringuiri*, s.f. Operație de curbare prin deformare la cold a foilor de arc pentru suspensii. — Cf. germ. *springen*.

ȘPRIT¹, *șprituiri*, s.n. Băutură obținută din vin cu sifon sau cu apă minerală; o anumită cantitate din această băutură. — Din germ. **Spritzer**.

ȘPRIT², *șprituiri*, s.n. Aparat folosit la ornarea prăjiturilor. — Din germ. **Spritz**.

ȘPRITUL¹, *șprituiesc*, vb. IV. Refl. (Fam.) A consuma șprît¹ sau alte băuturi alcoolice; *p. ext.* a se ameți, a se îmbăta. [Pr.: -tu-] — **Șprît¹** + suf. -ui.

ȘPRITUL², *șprituiesc*, vb. IV. Tranz. A stropi cu un lichid. [Pr.: -tu-] — Din germ. **spritzen**.

ȘPRITUIRE¹, *șprituiri*, s.f. Acțiunea de a se șpritu¹ și rezultatul ei. [Pr.: -tu-i] — V. **șpritu¹**.

ȘPRITUIRE², *șprituiri*, s.f. Acțiunea de a șpritu² și rezultatul ei. [Pr.: -tu-i] — V. **șpritu²**.

ȘPRITUITOR, *șpruitoare*, s.n. Aparat sau dispozitiv pentru aplicarea prin stropire pe suprafața unor piese a vopselei sau a altor materiale adezive. [Pr.: -tu-i] — **Șpritu²** + suf. -tor.

ȘPUL, *șpuluri*, s.n. 1. Mosorel de metal din suveica mașinii de cusut, pe care este înfășurată ața; *p. ext.* piesa împreună cu firele înfășurate pe ea. 2. P. gener. Mosor, bobină (pe care sunt înfășurate fire). — Din germ. **Spule**.

ȘRAPNÊL, *șrapnele*, s.n. Proiectil de artilerie încărcat cu gloanțe care sunt împrăștiate prin explozie într-un anumit punct de pe traiectorie. — Din fr. **shrapnell**.

ȘROT, *șroturi*, s.n. Primul produs obținut în cursul măcinării grâului. ♦ Material furajer provenit din resturile de semințe rămase după extragerea uleiului, cu conținut bogat în proteine și săruri minerale. — Din germ. **Schrot**.

ȘROTUIRE, *șrotuiri*, s.f. Operație care constă în zdrobirea și cernerea cerealelor prin site din ce în ce mai dese. — Din **șrot**.

ȘT interj. Cuvânt folosit pentru a cere cuiva să facă liniște. — Onomatopee.

ȘTAB, (1) *ștaburi*, s.n., (2, 3) *ștabi*, s.m. 1. S.n. (Înv.) Stat-major. 2. S.m. (Înv.) Ofițer care făcea parte dintr-un ștab (1); *p. ext.* ofițer superior. ♦ *Ștab-offițer* = ofițer de stat-major. 3. S.m. (Fam.) Persoană de vază pe plan social; șef, conducător. — Din germ. **Stab**, rus. **штаб**.

ȘTACHETĂ, *ștachete*, s.f. 1. (Reg.) Ulucă, leaț. 2. Bară subțire, așezată transversal între doi stâlpi, confecționată din lemn, metal sau material plastic, peste care se execută sărituri în înălțime (libere sau cu prăjina) în atletism. [Var.: **stachétă** s.f., **ștachéte** s.m.] — Din germ. **Staket**.

ȘTACHETE s.m. v. **ștachetă**.

ȘTAFETĂR, *ștafetari*, s.m. (Înv.) Ștafetă (1). — **Ștafetă** + suf. -ar.

ȘTAFETĂ, *ștafete*, s.f. 1. (Înv.) Curier special care ducea scrisori sau mesaje urgente; ștafetar. 2. Scrisoare, mesaj urgent dus de un curier special; *p. ext.* veste, știre. ♦ Expr. Fam. *A umbra cu ștafeta* sau *a duce ștafeta* = a purta vorba, a bârbi, a cleveți. 3. Concurs sportiv la alergări, schi, înot etc., care constă în parcurgerea unei distanțe regulamentare, fracționată în patru părți egale, de către o echipă compusă din patru persoane, care străbat succesiv distanța repartizată, cu obligația marcării schimbului de ștafetă (obiect portabil, semnal vizual sau auditiv). ♦ Obiect convențional care se transmite succesiv într-o astfel de competiție. ♦ Sportiv care participă la o ștafetă (3). — Din it. **staffetta**, germ. **Stafette**.

ȘTĂIER, *ștaiere*, s.n. Numele unui dans la modă în secolul XIX; melodie după care se executa acest dans. [Pr.: *șta-ier*. — Var.: **ștăir** s.n.] — Din germ. **Steier**[walzer].

ȘTAIF, *ștaifuri*, s.n. Întăritură de piele, de carton etc. inserată între fețe și căptușeala încălțămintei, în partea dinapoi, pentru păstrarea formei. ♦ Pânză specială care se pune în interiorul gulerelor, pentru a le menține forma. — Din germ. **Steff**[leder].

ȘTĂIR s.n. v. **ștaier**.

ȘTAMPILĂ, *ștampilez*, vb. I. Tranz. A pune, a aplica o ștampilă (2). [Var.: **stampilă** vb. I] — Din **ștampilă**.

ȘTAMPILĂRE, *ștampilări*, s.f. Acțiunea de a ștampila și rezultatul ei. [Var.: **stampilăre** s.f.] — V. **ștampila**.

ȘTAMPILĂT, -Ă, *ștampilați*, -te, adj. Care poartă o ștampilă (2). — V. **ștampila**.

ȘTAMPILĂ, *ștampile*, s.f. 1. Instrument format dintr-o placă de cauciuc, de lemn sau de metal fixată pe un mâner, pe care sunt gravate un semn, o inscripție sau o emblemă, cu care se ștampilează acte, mărfuri, obiecte etc. 2. Semn, inscripție sau emblemă care se aplică pe un document pentru a-i da valabilitate, pe mărfuri sau pe corpul animalelor, pentru a le arăta proveniența sau apartenența etc.; sigiliu. [Var.: **stampilă** s.f.] — Din fr. **estampille**. Cf. it. **stampiglia**.

ȘTAND s.n. v. **stand**.

ȘTANGĂ, *ștângi*, s.f. (Pop.) Bară de fier; drug, rangă. — Din germ. **Stange**.

ȘTANȚĂ, *ștanțez*, vb. I. Tranz. 1. A fazona sau a tăia obiecte de metal sau de mase plastice, în curs de prelucrare, cu ajutorul unei ștanțe (1); a ștanțui. 2. A grava prin presiune un model, o cifră etc. cu ajutorul unei ștanțe (2). [Var.: **stanță** vb. I] — Din germ. **stanzen**.

ȘTANȚĂTOR, *ștanțări*, s.f. Acțiunea de a ștanța și rezultatul ei; ștanțuire. [Var.: **stanțare** s.f.] — V. **ștanța**.

ȘTANȚĂT, -Ă, *ștanțați*, -te, adj. 1. Tăiat sau fasonat cu ștanța (1). 2. Gravat cu ștanța (2). [Var.: **stanțat**, -ă adj.] — V. **ștanța**.

ȘTANȚĂTOR, -OĂRE, *ștanțatori*, -oare, s.m. și f. Muncitor care lucrează la ștanțe. — **Ștanța** + suf. -tor.

ȘTÂNȚĂ, *ștanțe*, s.f. 1. Unealtă-dispozitiv formată dintr-un poanson și o placă tăietoare, folosită pentru prelucrarea, prin deformare plastică și prin tăiere, a pieselor din tablă, mase plastice etc. 2. Unealtă folosită la gravarea prin presiune a unui model, a unei mărci, a unei cifre etc. pe suprafața unei piese. [Var.: **stânță** s.f.] — Din germ. **Stanze**.

ȘTAT s.n. **stat²**.

ȘTAUFER, *ștaufere*, s.n. Gresor cu presiune. — Din germ. **Staufer**[büchse].

ȘTÂNȚĂR, *ștanțari*, s.m. Muncitor care croiește talpa încălțămintei tăind-o cu ștanța (1). — **Ștanță** + suf. -ar.

ȘTÂNȚUIE, *ștanțuiesc*, vb. IV. (Rar) Tranz. A ștanța. — **Ștanță** + suf. -ui.

ȘTÂNȚUIRE, *ștanțuiri*, s.f. (Rar) Ștanțare. — V. **ștanțui**.

ȘTEAMP, *șteampuri*, s.n. (Înv. și reg.) Mașină folosită în trecut pentru sfărâmarea minereurilor (aurifere). — Din germ. **Stampf**[mühle].

ȘTEAND, *șteanduri*, s.n. (Reg.) Putină mică cu capac, în care se păstrează produse lactate. — Din săs. **Stand**.

ȘTEAP, *ștepi*, s.m. (Reg.) 1. Cotor de plantă rămas după secerat sau cosit. ♦ Mărăcină ascuțit; țepușă, ghimpe. 2. Bucată de lemn, scurtătură. — Din sb. **štap**, germ. **Stab**.

ȘTEAZĂ, *șteze*, s.f. (Reg.) 1. Piuă de bătut postav; *p. ext.* clădire în care se află instalată această piuă. 2. Instalație rudimentară formată dintr-o împletitură de nuiele, amenajată sub o cădere de apă, în care se dau la piuă scoarțele, pânura și alte țesături. — Et. nec.

ȘTĒCĂR, *ștecăre*, s.n. Piesă la capătul unui șnur, care face contactul între un aparat electric și priza de curent; fișă de curent. [Var.: **ștĒcher** s.n.] — Din germ. **Stecker**.

ȘTĒCHER s.n. v. **ștecăr**.

ȘTEMPĂRI, *ștempări*, s.m. (Reg.) Muncitor care lucrează la șteamp. — **Șteamp** + suf. -ar.

ȘTEMPĂRI, *ștempăresc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A sfărâma cu șteampul minereul scos din mină. — Din **ștempar**.

ȘTEMPĂRIȚĂ, *ștempărițe*, s.f. (Reg.) Soția ștemparului. — **Ștempar** + suf. -iță.

ȘTEMPÊL, *ștempele*, s.n. 1. (Tipogr.) Vârf de oțel gravat cu care turnătorul de litere bate matritza în aramă. 2. (Reg.) Pecete, ștampila. — Din germ. **Stempel**.

ȘTEMPÊLUI, *ștempluiesc*, vb. IV. Tranz. (Înv. și reg.) A pecetui, a ștampila. — Din germ. **stempeln**.

ȘTEMPÊLUIRE, *ștempluiri*, s.f. (Înv. și reg.) Acțiunea de a ștemplui și rezultatul ei; ștampilare. — V. **ștemplui**.

ȘTEMPÊLUIT, -Ă, *ștempluiți*, -te, adj. (Înv. și reg.) Pecetluit, ștampilat. — V. **ștemplui**.

ȘTEMUI, *ștemuiesc*, vb. IV. Tranz. A lovi sau a presa marginea unei table nițuite sau marginea capetelor de niț, pentru a asigura etanșeitatea îmbinării. — Din germ. **stemmen**.

ȘTEMUIRE, *ștemuiri*, s.f. Acțiunea de a ștemui și rezultatul ei. — V. **ștemui**.

ȘTEMUITÔR, -OĂRE, *ștemuitori*, -oare, subst. 1. S.n. Instrument în formă de dalță cu care se efectuează ștemuirea. 2. S.m. și f. Muncitor care ștemuiește. [Pr.: -mu-i] — **Ștemui** + suf. -tor.

ȘTERGĂR, *ștergare*, s.n. 1. Bucată dreptunghiulară de pânză, uneori cu broderii sau cu franjuri, care servește ca prosop sau ca podoabă în casele țărănești; ștergătoare (2), ștergură. 2. Maramă. — **Șterge** + suf. -ar.

ȘTERGĂREL, *ștergărele*, s.n. (Rar) Diminutiv al lui *ștergar*. — **Ștergar** + suf. -el.

ȘTERGĂTOR, -OĂRE, *ștergători*, -oare, s.f., s.n., s.m. 1. S.f. Covoraș sau împletitură de papură, de sfoară, de material plastic etc., pe care se șterg picioarele la intrarea în casă. 2. S.f. (Reg.) Prosop. 3. S.n. Cărpă de șters. 4. S.n. Perie cilindrică cu care se curăță țeava tunului. 5. S.n. Dispozitiv format dintr-una sau din două palete cu muchie de cauciuc care, acționate de un motor, șterg geamul de la parbrizul unui vehicul. 6. S.m. și f. (Rar) Persoană care se ocupă cu curățatul hainelor. [Pl. și: (3, f.) *ștergătoare*] — **Șterge** + suf. -ător.

ȘTÉRGE, *șterg*, vb. III. 1. Tranz. A freca suprafața unui obiect pentru a face să dispară un lichid sau o substanță străină care îl acoperă. ◇ Expr. (Fam.) A șterge *putina* sau a o șterge = a pleca repede și pe neobservate. (Refl.; fam.) A se șterge pe (sau la) bot (de ceva) = a fi nevoit să renunțe (la ceva), a-și lua gândul de (la ceva). 2. Tranz. A face să nu se mai cunoască, să nu se mai vadă un text scris, un desen, răsând cu o gumă, trăgând linii deasupra etc. ◇ Expr. A șterge cu buretele = a da uitării o greșală a cuiva, a ierta. ◆ A înlătura o înregistrare anterioară de pe banda magnetică, în vederea unei noi înregistrări. ◆ A scoate din evidență; a anula. 3. Refl. A-și pierde strălucirea, relieful, culoarea sub acțiunea unor cauze exterioare. ◆ A-și pierde conturul; a se estompa, a se întuneca. 4. Tranz. și refl. A face să nu mai existe sau a înceta să mai existe, a (se) pierde fără urmă, a face să dispară sau a dipărea din amintire, din minte. ◇ Expr. (Tranz.) A șterge de pe fața pământului = a omori; a distruge. 5. Refl. și tranz. A trece foarte aproape de ceva sau de cineva, atingându-l ușor. ◆ Tranz. (Rar) A lovi, a izbi. ◇ Expr. (Fam.) A șterge (cuiva) o palmă = a da (cuiva) o palmă. 6. Tranz. Fig. (Fam.) A fura, a șterpeli. [Perf. s. ștersei, part. șters] — Lat. *extergere*.

ȘTÉRGERE, *ștergeri*, s.f. Acțiunea de a (se) șterge și rezultatul ei. — V. șterge.

ȘTÉRĞURĂ, *șterguri*, s.f. (Reg.) Ștergar (1). — Șterge + suf. -ură.

ȘTERPELEĂLĂ, *șterpeleli*, s.f. (Fam.) Faptul de a șterpeli; furt. — Șterpeli + suf. -eală.

ȘTERPELÎ, *șterpelesc*, vb. IV. Tranz. (Fam.) 1. A sustrage ceva (cu abilitate); a fura. 2. (În expr.) A o șerpeli = a pleca repede (și pe furis). 3. (Rar) A atinge ceva ușor și în treacăt. — Et. nec.

ȘTERPELIRE, *șterpeliri*, s.f. (Fam.) Acțiunea de a șterpeli și rezultatul ei. — V. șterpeli.

ȘTERS¹ s.n. Faptul de a șterge. — V. șterge.

ȘTERS², **ȘTEARSĂ**, *ștersi*, -se, adj. 1. (Despre cuvinte, fragmente dintr-un text etc.) Care nu se vede bine; care a fost ras, tăiat cu o linie, suprimat. 2. Lipsit de culoare, de strălucire; neclar, spălăcit, palid. ◆ Fig. (Despre oameni) Lipsit de expresivitate; neremarcabil; fără calități, mediocru. 3. Care și-a pierdut forma, aspectul; tocit. ◆ Estompat, vag. 4. Fig. (Despre sunete, glas) Lipsit de rezonanță; stins. — V. șterge.

ȘTERSĂTURĂ, *ștersături*, s.f. Faptul de a șterge; loc într-un text scris din care s-a șters ceva; pasajul astfel suprimat; ștersură. — Șters¹ + suf. -ătură.

ȘTERSŪRĂ, *ștersuri*, s.f. (Inv.) Ștersătură. — Șters¹ + suf. -ură.

ȘTERȚ, *șterțuri*, s.n. (Reg.) 1. Băț mai gros la un capăt cu care se amestecă zerul, laptele în care s-a pus cheag etc. 2. Fitiț pentru opaiț făcut din cârpă; p. ext. opaiț. ◆ Lampă de mână portativă, asemănătoare cu un opaiț folosită în trecut. — Din germ. *Sturz*.

ȘTÉVIE, *ștevie*, s.f. Plantă erbacee perenă, cu tulpină puternică, cu frunze ovale, comestibile, a cărei rădăcină este folosită în medicină pentru proprietățile ei astringente și depurative (*Rumex patientia*). ◇ Compus: *ștevie-de-munte* = plantă erbacee perenă, cu tulpina înaltă de 50–100 cm, cu frunze palmate, cu flori mici albe-roz în inflorescențe (*Astrantia major*). — Din sl. *štavije*, bg. *štavel*, sb. *štavilje*.

ȘTEZĂR, *ștezari*, s.m. (Reg.) Persoană care supraveghează funcționarea unei șteze. ◆ Meșterșugar care construiește șteze. — Ștează + suf. -ar.

ȘTI, *știu*, vb. IV. I. 1. Tranz. și intranz. (Folosit și absol.) A avea cunoștință (de...), a fi informat (în legătură cu...), a cunoaște. ◇ Loc. adv. Pe știute = în cunoștință de cauză. Pe neștiute = a) fără să-și dea seama; b) în ascuns, pe furis, tiptil. ◇ Expr. (Tranz., absol.) Nu știu, n-am văzut = sunt cu totul străin de ceva, nu am idee de nimic. Știu eu (sau știi tu etc.) ce știu (sau știi etc.) sau las' că știu eu, se spune pentru a arăta că cineva cunoaște bine o situație și că nu poate fi indus în eroare. Știi ce? sau știi ceva?, știi una? = fii atent la ce-ți spun, ascultă ceea ce am să-ți spun. (Numai) Dumnezeu știe sau știe Dumnezeu, se spune pentru a sprijini o afirmație sau o negație. Dumnezeu (mai) știe sau dracul (mai) știe, se spune pentru a exprima o nedumerire, neputința de a preciza sau de a explica ceva, o nesiguranță. (Intranz.) A-i ști (cuiva) de urmă = a ști unde se află cineva. Pe cât (sau după cât) știu = după informațiile pe care le am. 2. Tranz. A lua cunoștință de...; a afla, a auzi. 3. Tranz. A cunoaște pe cineva (din toate punctele de vedere). ◆ Refl. A se cunoaște pe sine, a avea cunoștință că este într-un anumit fel; a se vedea într-un anumit fel. ◆ Refl. recipr. A se cunoaște unul pe altul; a avea legături de prietenie. 4. Intranz. A ține seamă de ceva, a lua în considerație; a avea teamă sau respect de cineva. ◆ Tranz. A recunoaște pe cineva sau ceva drept... ◆ A avea parte de ceva, a se bucura de ceva. 5. Intranz. A se interesa de..., a se îngriji de... II. Tranz. 1. A poseda cunoștințe sistematice într-un domeniu, a stăpâni o știință, o artă etc. ◇ Expr. A ști carte = a ști să scrie și să citească; p. ext. a avea cunoștințe temeinice într-un domeniu, a fi învățat. A ști pe de rost (sau pe dinafară, ca pe apă, ca apa, ca pe Tatăl nostru) = a putea reproduce

întocmai, din memorie, fără greșală. ◆ A vorbi și a înțelege o anumită limbă. ◆ A se pricepe să facă ceea ce trebuie, a avea îndemânarea, abilitatea necesară într-o anumită împrejurare. ◇ Expr. A nu (mai) ști ce să (se) mai facă = a nu mai găsi nicio soluție pentru a ieși dintr-o încurcătură. A nu mai ști ce să facă de... = a fi copleșit de... A nu ști de unde s-o apuce = a nu se pricepe de unde să înceapă un lucru. (Absol.) Știu eu? exprimă îndoială, nesiguranță, șovăire. 2. A putea, a fi în stare să facă ceva; a fi apt pentru ceva. ◆ A fi hotărât să facă ceva. ◇ Expr. A nu ști ce vrea = a nu putea lua o hotărâre, a fi nedecis; a șovăi. 3. A ține minte, a-și aminti. 4. A-și da seama, a înțelege, a pricepe. ◇ Expr. A nu (prea) ști multe = a riposta îndată (la provocarea cuiva). Mai știi sau mai știu (și) eu, mai știi păcatul, de unde știi!? = se prea poate, nu poți fi sigur că nu e așa. Nu știu cum = în mod inexplicabil. A fi nu știu cum = a fi ciudat, bizar. A-i fi (cuiva) nu știu cum să... = a-i fi (cuiva) greu sau penibil să... (Substantivat) Nu nu știu cum sau un nu știu ce = ceva nelămurit; farmec deosebit, nedefinit. (Intranz.) A nu ști de glumă = a fi supărăcios. 5. A prevedea. ◆ A presupune, a bănuși. 6. A avea certitudinea, a fi sigur de ceva. ◇ Expr. Să știu (bine) că... sau de-aș ști că... = chiar dacă... ◆ Refl. impers. A fi lucru bine cunoscut. — Lat. *scire*.

ȘTIFT, *șifturi*, s.n. Cui mic (de lemn), fără cap, folosit în cizmărie pentru a fixa talpa încălțăminte. ◆ Tijă metalică cilindrică sau conică, folosită la îmbinarea a două piese de metal; spin¹. — Din germ. *Stift*.

ȘTIFTUI, *șiftuiesc*, vb. IV. Tranz. A pune șifturi. — Știft + suf. -ui.

ȘTIFTUIRE, *șiftuiri*, s.f. Acțiunea de a șiftui și rezultatul ei. — V. șiftui.

ȘTIFTUIT, -Ă, *șiftuiți*, -te, adj. Fixat cu șifturi. — V. șiftui.

ȘTIINȚĂ, *științe*, s.f. I. 1. Faptul de a avea cunoștință (de ceva), de a fi informat; cunoaștere. ◇ Loc. adv. Cu (sau fără) știință = (ne)știind; (in)conștient; cu (sau fără) voie. Cu bună știință = conștient, având cunoștința deplină a faptelor. Cu (sau fără) știința cuiva = cu (sau fără) conștientămintă ori aprobarea cuiva. Spre știință = ca să se știe. ◆ Vestea, știre. 2. Conștiință. II. 1. Tip de cunoaștere sigură și rațională în legătură cu natura lucrurilor și a condițiilor lor de existență în forma unui corp de adevăruri despre un obiect propriu. 2. Ansamblu de cunoștințe despre un obiect dat sau distinct (natură, societate, gândire etc.) dobândite prin descoperirea legilor obiective ale fenomenelor și explicarea lor. 3. Pregătire intelectuală, instrucție; învățătură, erudiție. ◇ Știință de carte = cunoștințe de scriere și de citire. ◇ Om de știință = savant, învățat. [Pr.: ști-in-] — Ști + suf. -ință (cu unele sensuri după fr. *science*).

ȘTIINȚIFIC, -Ă, *științifici*, -ce, adj. Care aparține științei, privitor la știință; bazat pe principiile științei. [Pr.: ști-in-] — Din fr. *scientifique* (după *știință*).

ȘTIINȚIFICESTE adv. (Rar) Din punct de vedere științific, în mod științific, potrivit principiilor și cerințelor științei. [Pr.: ști-in-] — Științific + suf. -este.

ȘTIINȚIFICO-FANTASTIC, -Ă, *științifico-fantastici*, -ce, adj. (Despre literatură, film etc.) în care fantastul este tratat verosimil prin amănunte științifice, ficțiunea fiind dezvoltată de la un nucleu științific; science-fiction. — Științific + fantastic.

ȘTIM, *știmi*, s.m. (Pop.) Fir de lână (scurt și de proastă calitate) care rămâne, după dărăcit, în colții daracului. — Din sb. *štim*.

ȘTIMĂ¹, *știme*, s.f. Personaj din mitologia populară, imaginat ca o femeie care protejează apele, pădurile, comorile etc. — Din ngr. *shfma*.

ȘTIMĂ², *știme*, s.f. Partea dintr-o partitură, care privește fiecare instrument sau voce. — Din germ. *Stimme*.

ȘTIOALFĂ, *știoalfe*, s.f. (Arg.) Calificativ injurios dat unei femei de moravuri ușoare. [Var.: ștoarfă s.f.] — Et. nec.

ȘTIOĂLNĂ, *știoalne*, s.f. (Reg.) Bulboană. ◆ Baltă mocirloasă. — Din germ. *Stollen*, ucr. *štol'na*.

ȘTIOB, *știoburi*, s.n. (Reg.) Vas de lemn (de diferite forme și dimensiuni) în care se varsă lăturile. — Din ucr. *štovd*, *štub*.

ȘTIOBĂLC interj. (Reg.) Cuvânt care imită zgomotul produs de căderea unui corp (greu) în apă; băldăbâc! — Onomatopee.

ȘTIOBĂLCĂI, *știobălcăiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) confundă cu zgomot în apă; a (se) bălăci. — Știobălc + suf. -ăi.

ȘTIR s.m. Numele a trei plante erbacee, dintre care una cu tulpina ramificată, cu flori verzi dispuse în ghemulete rotunde și cu frunze comestibile (*Amaranthus angustifolius*), alta cu tulpina dreaptă, solidă și păroasă, cu flori verzi, mărunte, reunite într-un spic ca un fel de pământuf la vârful ramurilor, și care servește ca hrană pentru porci (*Amaranthus retroflexus*), iar a treia cu frunzele roșii și florile purpurii, dispuse în ghemulete rotunde la subsuoara frunzelor superioare sau în spice lungi și subțiri, folosită ca plantă ornamentală (*Amaranthus paniculatus*). — Din bg., sb. *štir*.

ȘTIRB, -Ă, *știrbi*, -e, adj. 1. Căruia i-au căzut unul sau mai mulți dinți. ◇ Compus: *știrba-baba-cloașta* s.f. = a) vrăjitoare bătrână din mitologia populară; poreclă dată unei femei bătrâne și rele; b) (pop.; unori cu

determinarea *roade tărăboanța*) se spune în glumă copiilor când le cad dinții de lapte. **2.** (Despre vase) Care are marginea spartă, ciocnită; căruia îi lipsește o bucățică din margine; ciobit. ♦ (Despre instrumente de tăiat) Cu tăișul tocit; căruia îi lipsește o bucățică; *p. ext.* ciuitit, trunchiat. — Din sl. **štrǫbǫ**.

ȘTIRBÉNIE, *știrbenii*, s.f. (Rar) Știrbitură (1). — **Știrb** + suf. *-enie*.

ȘTIRBÍ, *știrbesc*, vb. IV. **1.** Intrans. A pierde unul sau mai mulți dinți; a deveni știrb. **2.** Refl. (Despre vase de gospodărie și alte obiecte) A pierde o bucățică din margine; a se ciobi; (despre instrumente de tăiat) a avea lipsă o părticică (sau mai multe) din muchia tăișului; a se toci; *p. ext.* a se ciuinti. ♦ Tranz. *Am știrbit o farfurie*. **3.** Tranz. Fig. A diminua valoarea, prestigiul cuiva; a nesocoti, a încălca (o lege, un drept etc.); a aduce prejudicii cuiva. — Din **știrb**.

ȘTIRBÍRE, *știrbiri*, s.f. Acțiunea de a (se) știrbi și rezultatul ei. — V. **știrbi**.

ȘTIRBÍT, *-Ă, știrbiți, -te*, adj. **1.** Cu marginea știrbită; tocit; ciobit. ♦ *P. ext.* Ciuitit, trunchiat. **2.** Fig. Micșorat, diminuat ca însemnătate, ca valoare; (despre o lege, un drept etc.) încălcat, nesocotit. — V. **știrbi**.

ȘTIRBITURĂ, *știrbituri*, s.f. **1.** Loc gol lăsat de căderea unuia sau a mai multor dinți; știrbenie. **2.** Loc unde marginea unui obiect este ruptă, ciocnită; *p. ext.* ruptură, gaură. **3.** Fig. Diminuare a valorii, a însemnătății etc. (cuiva sau a ceva); încălcare, nesocotire (a unei legi, a unui drept etc.). — **Știrbi** + suf. *-tură*.

ȘTÍRE, (1) *știri*, s.f. Vestă (în presă, la radio etc.), informație scurtă despre un eveniment; nouțute. ♦ Expr. *A ști de știrea* (cuiva) sau *a-i ști* (cuiva de) *știre* = a avea vești despre cineva, a ști unde se află, ce face cineva. ♦ (Concr.) Document; sursă de informație. **2.** Cunoaștere, cunoștință. ♦ Loc. adv. *Cu* (sau *fără*) *știrea cuiva* = cu (sau fără) știința cuiva; *p. ext.* cu (sau fără) învoirea, încuviințarea cuiva. *În știrea cuiva* = în grija sau în paza cuiva. Loc. vb. *A da* (cuiva) *de știre* = a vesti, a anunța. — V. **ști**.

ȘTIRICÍ, *știricesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) **1.** A căuta să afle ceva (cu șiretenie), a cerceta, a se informa, a iscodi. **2.** A comunica, a da de știre. — **Știre** + suf. *-ici*.

ȘTIRIGOÁIE s.f. v. **știrigoale**.

ȘTIUBÉI, *știubeie* s.n. (Reg.) **1.** Stup primitiv. **2.** Vas făcut dintr-un trunchi scobit, folosit pentru păstrarea cerealelor. **3.** Trunchi scorburos care servește ca ghizd la o fântână mică; *p. ext.* fântână (mică). — **Știob** + sub. *-ei*.

ȘTIUBEIÁȘ, *știubeiașe*, s.n. (Reg.) Diminutiv al lui *știubei*. — **Știubei** + suf. *-aș*.

ȘTIUCĂ, *știuci*, s.f. Pește răpitor de apă dulce, cu corpul lung, aproape cilindric, cu gura mare cu mulți dinți și cu botul turtit ca ciocul de rață (*Esox lucius*). ♦ Compus: *știucă-de-mare* = pește de 50–80 cm, cu corpul asemănător cu al șarpelui, cu spinarea verzuie și pânțelele alb, cu gura în forma unui cioc lung (*Belone belone*). — Din bg., sb. **štuka**.

ȘTIUCULÍȚĂ, *știuculițe*, s.f. Diminutiv al lui *știucă*. — **Știucă** + suf. *-uliță*.

ȘTIULÉTE, *știuleți*, s.m. Fructul matur al porumbului, cu (sau fără) pânșele care îl învelesc. — Et. nec.

ȘTIÚT, *-Ă, știuți, -te*, adj. **1.** Care este bine cunoscut; *p. ext.* vestit, renumit. **2.** Care știe multe; învățat. — V. **ști**.

ȘTIUȚÓR, *-OÁRE, știuțori, -oare*, adj. Care știe, care cunoaște, care este informat; care posedă cunoștințe (într-un domeniu oarecare). ♦ (Substantivat) *Știuțor de carte* = persoană care știe să citească și să scrie. [Pr.: *ști-u-*] — **Ști** + suf. *-tor*.

ȘTOÁRFĂ s.f. v. **știoalfă**.

ȘTÓFĂ s.f. v. **stofă**.

ȘTOLÚÍ, *ștoluiesc*, vb. IV. Tranz. A supune o piele operației de ștoluire. — Din germ. dial. **stollen**.

ȘTOLÚÍRE, *ștoluiri*, s.f. Operație aplicată pieilor fine, care constă în efectuarea mai multor întinderi în diferite direcții și care dă pieilor moliene și suplețe. — V. **ștolui**.

ȘTRAF, *ștrafuri*, s.n. (Înv.) Amendă. — Din germ. **Strafe**, rus. **штраф**.

ȘTRAIȚ, *ștraifuri*, s.n. Bandă de carton sau material textil, folosită în legătorie. ♦ Linie, dungă. — Din germ. **Streif**.

ȘTRAND, *ștranduri*, s.n. Teren (cu nisip) situat în apropierea unei ape sau prevăzut cu bazin cu apă, amenajat special pentru a putea fi folosit, în timpul verii, pentru plajă, baie sau pentru sporturi nautice. — Din germ. **Strand**.

ȘTRANGULĂ vb. I v. **strangula**.

ȘTRANGULÁRE s.f. v. **strangulare**.

ȘTRANGULÁT, *-Ă* adj. v. **strangulat**.

ȘTRAS s.n. v. **stras**.

ȘTREÁNG, *ștreanguri*, s.n. **1.** Frânghie (de cânepă); funie scurtă cu care se prăponesc vitele. ♦ Spec. Funie cu care sunt spânzurați cei osândiți la

moarte; *p. restr.* lațul acestei frânghii. ♦ Expr. *A-și pune ștreangul de gât* = a se spânzura. *A pune cuiva ștreangul de gât* = a constrânge pe cineva să facă un lucru. **2.** Șleau². — Din germ. **Strang**.

ȘTRECULÍ, *ștrecuiesc*, vb. IV. Tranz. (În industria tăbăcării) A scoate carnea, grăsimile și o parte din țesutul conjunctiv de pe pielea crudă, în vederea operațiilor de prelucrare a pielii. — Din germ. **strecken**.

ȘTRECUIRE, *ștrecuirii*, s.f. Acțiunea de a *ștrecui* și rezultatul ei; ștrecuit. — V. **ștrecui**.

ȘTRECUIȚ s.n. Faptul de a *ștrecui*; ștrecuire. — V. **ștrecui**.

ȘTRENGÁR, *ștregari*, s.m. (Adesea adjectival) Tânăr, copil zburdalnic, care se ține de pozne sau umblă hoinar. ♦ Bărbat ușuratic, afemeiat. — **Ștreang** + suf. *-ar*.

ȘTRENGÁRESC, *-EÁSCĂ, ștregărești*, adj. De ștregar, caracteristic ștregarilor. — **Ștregar** + suf. *-esc*.

ȘTRENGÁREȘTE adv. Ca un ștregar, în felul ștregarilor. — **Ștregar** + suf. *-ește*.

ȘTRENGÁRI, *ștregăresc*, vb. IV. Intrans. A se ține de pozne, de ștregării; a umbla haimana; a hoinări. — Din **ștregar**.

ȘTRENGÁRIE, *ștregării*, s.f. Faptă de ștregar; poznă, șotie, năzbâtie. — **Ștregar** + suf. *-ie*.

ȘTRENGÁRIȚĂ, *ștregărițe*, s.f. Fată sau femeie tânără vioaie, zglobie, care se poartă ca un ștregar. — **Ștregar** + suf. *-iță*.

ȘTRÚDEL, *ștrudede*, s.n. Plăcintă făcută din foi subțiri umplute cu mere, brânză, nuci etc. și rulate în formă de sul. — Din germ. **Strudel**.

ȘTUC s.n. v. **stuc**.

ȘTUCÁT, *-Ă* adj. v. **stucată**.

ȘTUCATÓR s.m. v. **stucator**.

ȘTUPULÍ, *stupuiesc*, vb. IV. Tranz. A ornamenta cu zimți partea superioară a ramei încălțăminteii. — Et. nec.

ȘTURLUBÁTIC, *-Ă* adj. v. **sturlubatic**.

ȘTURȚ, *șturțuri*, s.n. (Reg.) **1.** Loc unde se depozitează minerele care urmează să fie prelucrate sau deșeurile; *p. ext.* materialul depozitat în acest loc. **2.** Semifabricat plat care reprezintă un stadiu intermediar între placa-semifabricat și tabla subțire. — Din germ. **Sturz**.

ȘTUȚ, *ștuțuri*, s.n. Țeavă scurtă, sudată sau prinsă cu șuruburi la un recipient, care face legătura între acesta și o conductă. — Din germ. **Stutzen**.

ȘTUTULÍ, *ștuțuiesc*, vb. IV. Tranz. A îndepărta partea de deșeu a pielii cu ajutorul foarfecelor sau al cuțitelor. — Din germ. **stutzen**.

ȘTUȚUIRE, *ștuțuiri*, s.f. Acțiunea de a *ștuțui* și rezultatul ei. — V. **ștuțui**.

ȘU interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită murmurul vorbelor șoptite sau foșnetul frunzelor. — Onomatopee.

ȘUBĂ, *șube*, s.f. Haină largă și lungă, cu guler mare, căptușită cu blană și purtată mai ales de bărbați. ♦ *P. gener.* Haină groasă căptușită cu blană. — Din sb. **šuba**, magh. **suba**.

ȘUBÉICĂ, *șubeici*, s.f. (Reg.) Șubă scurtă pe care o poartă femeile. — **Șubă** + suf. *-eică*.

ȘÚBER, *șubere*, s.n. **1.** (Tehn.) Dispozitiv cu care se reglează închiderea sau deschiderea unui orificiu de trecere pentru lichide sau gaze. **2.** (Min.) Dispozitiv în formă de pâlnie, prevăzut cu un organ de reglare, montat la capătul inferior al unui rostogol, prin care alunecă materialul care se încarcă în vagonete. — Din germ. **Schieber**.

ȘÚBEREC, *șuberece*, s.n. (Reg.) Specialitate dobrogeană de plăcintă, asemănătoare cu scovarda, făcută din aluat nedospit umplut cu brânză sau cu carne, bine condimentată și prăjită în grăsime. — Din tc. **šebörek**.

ȘUBÍȚĂ, *șubițe*, s.f. (Reg.) Șubuliță. — **Șubă** + suf. *-iță*.

ȘÚBLER, *șublere*, s.n. (Tehn.) Instrument de măsurat lungimi sau grosimi mici, alcătuit dintr-o riglă gradată cu două brațe, între care se prinde piesa care trebuie măsurată. — Din germ. **Schublehre**.

ȘÚBRED, *-Ă, șubrezi, -de*, adj. **1.** (Despre oameni) Lipsit de vigoare, nereizistent la eforturi; firav, plăpând. ♦ (Despre lucruri) Lipsit de rezistență, de trâncie, care este gata să se prăbușească; șubrezit. ♦ Fig. (Despre teorii, concepții, argumente etc.) Care nu rezistă unei analize mai serioase, unei critici mai severe; discutabil, neîntemeiat. **2.** *P. ext.* Precar, nesigur. — Et. nec.

ȘUBREZÉNIE, *șubrezenii*, s.f. Stare a ceea ce este șubred; slăbiciune, debilitate. ♦ Lipsă de soliditate, de trâncie (a unui obiect). ♦ (Concr.) Construcție sau element de construcție șubred, putred. — **Șubred** + suf. *-enie*.

ȘUBREZÍ, *șubrezesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Despre ființe) A face să devină sau a deveni șubred, a face să-și piardă sau a-și pierde forța fizică, rezistența, sănătatea; a slăbi. ♦ (Despre construcții sau obiecte) A face să-și piardă sau a-și pierde soliditatea, trância; a face sau a fi gata să se prăbușească. — Din **șubred**.

ȘUBREZIRE, *șubreziri*, s.f. Faptul de a (se) șubrezii. — V. **șubrezii**.

ȘUBREZIT, **-Ă**, *șubreziiți, -te*, adj. Care a devenit șubred (1). — V. **șubrezii**.

ȘUBULIȚĂ, *șubulițe*, s.f. Diminutiv al lui *șubă*; șubiță. — **Șubă** + suf. *-uliță*.

ȘUC, *șucuri*, s.n. (Reg.) Unitate de măsură a lungimii egală cu a șasea parte dintr-un stânjen. — Din germ. **Schuh**.

ȘUCĂR, **-Ă**, *șucari, -e*, adj., s.n., s.m. (Arg.) 1. Adj. (Despre oameni) Frumos, bine. 2. S.n. (În forma *șucăr*) Gălăgie, scandal; supărare. 3. S.m. (În forma *șucăr*) Hoț. [Var.: **șucăr** s.n., s.m.] — Din țig. **șucar** (pentru sensul 3, cf. și germ. *Schacher*).

ȘUCĂR s.n., s.m. v. **șucar**.

ȘUCĂREALĂ, *șucăreli*, s.f. (Arg.) Supărare. (3). — **Șucări** + suf. *-eală*.

ȘUCĂRI, *șucăresc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Arg.) A (se) supăra (3). — Din **șucar**.

ȘUCĂRIT, **-Ă**, *șucăriți, -te*, adj. (Arg.) Supărat. — V. **șucări**.

ȘUCHEAT, **-Ă**, *șuchiati, -te*, adj. (Reg.) Deșucheat. — Din magh. **süket**.

ȘUCO adj. invar. (În sintagma *Priză șuco* = priză (1) cu contact la pământ pentru realizarea electro-securității. — Din germ. **Schuko**.

ȘUETĂ, *șuete*, s.f. Conversație ușoară, spirituală și distractivă între prieteni. [Pr.: *șu-e*] — Cf. fr. *chouette*.

ȘUFÂN, *șufane*, s.n. (Reg.) Fiecare dintre cei doi pari groși și lungi, ascuțiți la un capăt, cu care se fixează năvodul la fundul apei ca să nu scape peștele pe sub el. — Et. nec.

ȘUGĂR, **-Ă**, *șugari, -e*, adj. (Reg.) Zvelt, suplu, subțire. — Din mag. **sugár**.

ȘUGĂREL, *șugărei*, s.m. (Reg.) Numele mai multor plante erbacee din familia labiatelor, folosite în medicină (*Teucrium*). — **Șugar** + suf. *-el*.

ȘUGUBĂȚ, **-EĂȚĂ**, *șugubeți, -e*, adj. 1. Glumeț, hazliu; poznaș. 2. (Înv.) Primejdios; înșelător, amăgitor. [Var.: **șugubét**, **-eătă** adj.] — Din sl. **dušegubici**.

ȘUGUBÉT, **-EĂȚĂ** adj. v. **șugubăt**.

ȘUGUBINĂR, *șugubinari*, s.m. (În vechea organizare administrativă a Țărilor Române) Persoană care cerceta și judeca faptele de omucidere, tâlhărie sau adulter și încasa de la vinovați amenzi stabilite pentru răscumpărare. — **Șugubină** + suf. *-ar*.

ȘUGUBINĂ, *șugubine*, s.f. 1. (Înv. și reg.) Păcat grav; nelegiuire, crimă. 2. Amendă percepută în Evul Mediu, în Țările Române, pentru omucidere, tâlhărie sau adulter. 3. (Reg.) Necaz, nenorocire. ⇨ Expr. *A da* (sau *a fi*) *de șugubină* = a da (sau a se face) de rușine, a (se) face de răs, de ocară. — Din sl. **dušegubina**.

ȘUGUL, *șuguiesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A glumi. ♦ Tranz. A duce cu vorba; a minți. [Var.: **șăguľ** vb. IV] — **Șagă** + suf. *-ui*.

ȘUGUIALĂ, *șuguieli*, s.f. (Reg.) Șuguire. [Pr.: *-gu-ia-*] — **Șugui** + suf. *-eală*.

ȘUGUIRE, *șugui*, s.f. (Reg.) Faptul de a șugui; șuguială. — V. **șugui**.

ȘUGUITĂR, **-OĂRE**, *șuguitoari, -oare*, adj. (Reg.) Care șuguieste. [Pr.: *-gu-i-*] — **Șugui** + suf. *-tor*.

ȘUI¹, **ȘUIE**, *șui, șuie*, adj. (Reg. și fam.) Subțire; zvelt; mlădios. — Et. nec.

ȘUI², **ȘUIE**, *șui, șuie*, adj. (Fam.) 1. Strâmb; diform. 2. Zănat, țicnit; nătâng. — Din sl. **šuj**.

ȘUIER, *șuier*, s.n. 1. Zgomot caracteristic, ascuțit și puternic, pe care îl fac vântul, furtuna, vijelia; șuierătură. 2. Zgomot ascuțit produs de anumite corpuri care se deplasează, se mișcă, se învârtesc sau spintecă aerul cu iuțeală; șuierătură. 3. Sunet ascuțit, strident și prelung produs cu ajutorul unui instrument special (signal, sirenă etc.) sau prin suflarea cu putere a aerului printr-o buze ori printr-o degete; șuierătură. 4. Sunet sau țipăt (ascuțit) scos de unele animale și păsări; șuierătură. — Din **șuiera** (derivat regresiv).

ȘUIERĂ, *șuier*, vb. I. Intrans. 1. (Despre vânt, furtună, vijelie etc.) la pers. 3) A produce un zgomot ascuțit și puternic; a fluiera. 2. (Despre unele obiecte; la pers. 3) A produce un zgomot strident, scurt și intens, atunci când se deplasează, se mișcă, se învârtesc sau spintecă aerul cu viteză. 3. (Despre oameni) A scoate un sunet ascuțit, strident și prelung, suflând cu putere aerul printr-o buzele întredeschise, printr-o degete sau cu ajutorul unui instrument special. ♦ Tranz. (Rare) A-și exprima nemulțumirea, dezaprobarea față de cineva sau de ceva prin fluierături stridente; a fluiera pe cineva; a huidui. ♦ Intrans. și tranz. A emite o succesiune melodică de sunete suflând printr-o buze, cu ajutorul unui fluier etc.; a intona o melodie fluierând. 4. (Despre unele animale, păsări, insecte; la pers. 3) A scoate un sunet sau un țipăt (ascuțit) specific. — Lat. **sibilare**.

ȘUIERĂRE, *șuierări*, s.f. (Rare) Acțiunea de a șuiera și rezultatul ei. — V. **șuiera**.

ȘUIERĂȚĂ, *șuierături*, s.n. Faptul de a șuiera; zgomot specific făcut de cineva sau de ceva care șuieră. — V. **șuiera**.

ȘUIERĂȚĂ, **-Ă**, *șuierați, -te*, adj. (Adesea adverbial) Cu un timbru strident, ascuțit. — V. **șuiera**.

ȘUIERĂȚĂTOR, **-OĂRE**, *șuierători, -oare*, adj., s.f. 1. Adj. (Adesea adverbial) Cu un sunet strident, ascuțit; șuierăț. ⇨ *Consoană șuierătoare* (și substantivat f.) = consoană sibilantă. 2. Adj. (Despre unele animale, păsări) Care scoate un țipăt, un sunet (ascuțit) specific. 3. Adj. (Despre vânt) Care produce un zgomot puternic și vibrant. 4. S.f. (Reg.) Fluier. — **Șuiera** + suf. *-ător*.

ȘUIERĂȚĂTURĂ, *șuierături*, s.f. Șuierăț, șuier. — **Șuiera** + suf. *-ătură*.

ȘUIET, *șuiete*, s.n. (Pop.) Zgomot (slab, monoton) produs de foșnetul frunzelor, de curgerea apei, de bătaia vântului etc.; vuiet, freamăt. — Probabil contaminare între **șuier** și **vuiet**.

ȘUIEȚ, **-IĂȚĂ**, *șuieți, -e*, adj. (Reg.) Subțire; zvelt. — **Șui**¹ + suf. *-eț*.

ȘUIȚĂ, *șuițe*, s.f. (Reg.) Mamifer rozător înrudit cu marmota (*Spermophilus citellus*). [Pr.: *șu-i-*] — Et. nec.

ȘULĂR, *șulare*, s.n. (Reg.) Cusătură provizorie cu împunsături rare; înșălătură; ață cu care se face această cusătură. [Pl. și *șularuri*] — Cf. sl. *šilo* „sulă”.

ȘULER, *șuleri*, s.m. (Înv. și reg.) Trișor; șarlatan. — Din rus. **шүлер**.

ȘULERIE, *șulerii*, s.f. (Înv. și reg.) Înșelătorie la jocul de cărți; trișare. — **Șuler** + suf. *-ie*.

ȘUMĂR, *șumari*, s.m. (Reg.) Pădurar. — Din sb. **šumar**.

ȘUMEN, **-Ă**, *șumeni, -e*, adj. (Reg.) Amețit de băutură; cherchelit. — Din sl. **šumínü**.

ȘUMENEALĂ, *șumeneli*, s.f. (Reg.) Stare de amețelă din cauza băuturii; beție. — **Șumeni** + suf. *-eală*.

ȘUMENI, *șumenesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se ameți de băutură; a se chercheli. — Din **șumen**.

ȘUMENIȚ, **-Ă**, *șumeniți, -te*, adj. (Reg.) Amețit de băutură; cherchelit. — V. **șumeni**.

ȘUNCĂ, *șunci*, s.f. Pulpă de porc preparată special (la sare și la fum) pentru a se putea conserva multă vreme; jambon. — Din magh. **sonka**, germ. dial. **Schunke**.

ȘUNT, *șunturi*, s.n. 1. Rezistor electric conectat între două puncte ale unui circuit electric pentru protejarea porțiunii de circuit cuprinse între aceste puncte. 2. Derivare a circuitului sangvin pe alte căi circulatorii decât cele normale. — Din engl. **shunt**.

ȘUPURI, *șupuresc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se furișa, a se strecura. — Et. nec.

ȘUPURIRE, *șupuriri*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a se șupuri și rezultatul ei. — V. **șupuri**.

ȘURĂȚ¹, *șuri*, s.f. Construcție anexă pe lângă o gospodărie rurală, în care se adăpostesc vitele și se păstrează diferite vehicule, unele agricole etc. [Pl. și: *șure*] — Din germ. dial. **Schur**.

ȘURĂȚ² s.f. v. **șiră**.

ȘURUB, *șuruburi*, s.n. 1. Tijă cilindrică de lemn sau de oțel, filetată, care servește la asamblarea a două ori a mai multor piese sau care transmite, transformă sau utilizează în diverse feluri mișcarea de rotație într-un mecanism. ⇨ Loc. adv. *În șurub* = în formă de cerc sau de spirală. ⇨ Expr. *A-i face* (cuiva) *un șurub prin cap* = a-i apuca (cuiva) șuvițe de păr din cap, răsucindu-le și trăgând de ele. *A strânge șurubul* = a întrebuința mijloace de constrângere față de cineva. 2. Nume dat unor unelte, dispozitive etc. care au ca parte componentă un șurub (1) sau care se manevrează prin răsucire. ♦ Fig. Vârtej de apă. [Var.: **șurúp** s.n.] — Din germ. dial. **Schrube**.

ȘURUBĂR, *șurubari*, s.m. 1. (Reg.) Meseriaș care face canele. ♦ Persoană care supraveghează funcționarea alambicului. 2. Epitet pentru o persoană care folosește șiretlicuri, șmecherii; sforar. — **Șurub** + suf. *-ar*.

ȘURUBĂRIE¹ s.f. Totalitatea șuruburilor unui mecanism; *p. ext.* totalitatea pieselor unui mecanism. — **Șurub** + suf. *-ărie*.

ȘURUBĂRIE², *șurubării*, s.f. (Fam.) Șmecherie, șiretlic, chițbușărie, tertip. — **Șurubar** + suf. *-ie*.

ȘURUBÉL, *șurubele*, s.n. Diminutiv al lui *șurub*. — **Șurub** + suf. *-el*.

ȘURUBÉLNIȚĂ, *șurubelnițe*, s.f. Unealtă metalică alcătuită dintr-o tijă cu mâner, având vârful lătit ca un tăiș și servind la înșurubarea și deșurubarea șuruburilor. [Var.: **șurupélniță** s.f.] — **Șurub** + suf. *-elniță*.

ȘURUBUI, *șurubuiesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A înșuruba. ⇨ Expr. *A o șurubui* = a o suci, a o învărti; a umbla cu șiretlicuri. — **Șurub** + suf. *-ui*.

ȘURUBUIRE, *șurubuirii*, s.f. (Reg.) Acțiunea de a șurubui și rezultatul ei. — V. **șurubui**.

ȘURUP s.n. v. **șurub**.

ȘURUPÉLNIȚĂ s.f. v. **șurubelniță**.

ȘUSTĂ, *șuste*, s.f. (Fam.) Aranjament, învoială (necinstită) între două sau mai multe persoane. — Et. nec.

ȘUSTĂR, *șustări*, s.m. (Reg.) cizmar. [Var.: **șuștăr**, **șușter** s.m.] — Din germ. **Schuster**.

ȘUȘANEĂ¹, *șușanele*, s.f. (Fam.) Pușcă lungă amăuțească. — Din tc. *șișane, șeș-hane*.

ȘUȘANEĂ², *șușanele*, s.f. Spectacol (de varietăți) cu numere improvizate, de calitate discutabilă, atât în privința programului cât și a interpretării. ♦ Aranjament în vederea obținerii unor profituri. — Cf. tc. *șișâne*.

ȘUȘĂNIȚĂ, *șușănițe*, s.f. (Reg.) Fâșie, bucată lungă și îngustă de pământ, de piele, de hârtie etc. — Cf. bg. *sușenica* „pastramă”.

ȘUȘÉTE, *șușleți*, s.m. (Reg.) Codărlă (la căruță). — Et. nec.

ȘUȘOTEĂLĂ, *șușoteli*, s.f. Faptul de a *șușoti*; zgomot foarte slab produs de cineva sau de ceva care *șușotește*; *șușotit*. [Var.: **șoșoteală** s.f.] — **Șușoti** + suf. *-eală*.

ȘUȘOTI, *șușotesc*, vb. IV. Intrans. **1.** A vorbi încet, în șoaptă; a șopti (cuiva) la ureche; *p. ext.* a vorbi în taină. **2.** (Despre ape, frunze etc.; la pers. **3**) A produce un zgomot ușor și uniform; a șopti. [Var.: **șoșot** vb. IV] — Formație onomatopeică. Cf. fr. *chuchoter*.

ȘUȘOTIRE, *șușotiri*, s.f. Acțiunea de a *șușoti* și rezultatul ei. [Var.: **șoșotire** s.f.] — V. **șușoti**.

ȘUȘOTIT s.n. (Rar) Șușoteală. [Var.: **șoșotit** s.n.] — V. **șușoti**.

ȘUSTĂC, *șustaci*, s.m. Monedă poloneză (de argint) care a circulat în trecut și în Țările Române. — Din pol. **szóstak**.

ȘUSTĂR s.m. v. **șustăr**.

ȘUȘTER s.m. v. **șustăr**.

ȘUȘUI, *șușui*, vb. IV. **1.** Intrans. A produce un zgomot asemănător cu foșnetul frunzelor; a foșni. **2.** Intrans. A liniști sau a adormi un copil prin repetarea prelungită și monotona a sunetului „ș”. **3.** Tranz. A spune ceva în șoaptă; a șopti. — Formație onomatopeică.

ȘUȘUIĂLĂ, *șușuieli*, s.f. Șușuit. — **Șușui** + suf. *-eală*.

ȘUȘUIRE, *șușuirii*, s.f. Acțiunea de a *șușui* și rezultatul ei. — V. **șușui**.

ȘUȘUIT s.n. Faptul de a *șușui*; zgomot produs de cineva sau de ceva care *șușuie*; *șușuială*, *șușuitură*. — V. **șușui**.

ȘUȘUITÓR, -OĂRE, *șușuitóri, -oare*, adj. Care *șușuie*; foșnitor. [Pr.: *-șu-i-*] — **Șușui** + suf. *-tor*.

ȘUȘUITURĂ, *șușuituri*, s.f. Șușuit. [Pr.: *-șu-i-*] — **Șușui** + suf. *-tură*.

ȘUT¹, *șuturi*, s.n. Durata zilei de lucru a unei echipe de muncitori într-o mină; schimb; normă a unui miner în timpul unui schimb. — Din germ. **Schicht**.

ȘUT², *șuturi*, s.n. Lovitură (puternică) dată cu piciorul, cu mâna, cu capul sau cu un instrument special în minge, la anumite jocuri sportive. — Din fr., engl. **shoot**.

ȘUT³, -Ă adj. v. **ciut**.

ȘUTĂ, *șutez*, vb. I. Tranz. A lovi (puternic) mingea cu piciorul, cu mâna, cu capul sau cu un instrument (la unele jocuri sportive); a da, a trage un șut². — Din fr. **shooter**.

ȘUTĂRE, *șutări*, s.f. Acțiunea de a *șuta* și rezultatul ei; șutat. — V. **șuta**.

ȘUTĂT s.n. Faptul de a *șuta*. — V. **șuta**.

ȘUTÉR s.m. v. **șutor**.

ȘUTI, *șutesc*, vb. IV. Tranz. (Arg.) A fura (1). — Din țig. **șuto**.

ȘUTITÓR, -OĂRE, *șutitori, -oare*, s.m. și f. (Arg.) Hoț (1). — **Șuti** + suf. *-tor*.

ȘUTÓR, *șutori*, s.m. Sportiv care *șutează*. [Var.: **șutér** s.m.] — Din fr. **shoteur**.

ȘUVĂR s.m. v. **șovar**.

ȘUVIȚĂ, *șuvițe*, s.f. **1.** Smoc de fire de păr, de lână etc. **2.** Fâșie lungă și îngustă dintr-un material, dintr-un aliment, dintr-o suprafață. **3.** Pârâias, fir de apă, de lichid. — Cf. bg. *ševica*.

ȘUVÓI, *șuvoaie*, s.n. Curent de apă care se scurge cu repeziciune pe locuri înclinate (în urma ploilor mari sau a topirii zăpezilor); *p. ext.* curs de apă (cu debit rapid). ♦ Ploaie abundentă și repede. ♦ Fig. Val, mulțime de oameni (în mișcare). ♦ Fig. Debit, flux verbal. [Var.: **șivói** s.n.] — Din magh. **sió** (după *puvo*).

ȘVAB¹, *șvabi*, s.m. Numele a două insecte din ordinul ortopterelor, care trăiesc în locuri întunecoase și se hrănesc cu resturi alimentare: **a)** insectă lată, moale, de culoare neagră-cafenie, care miroase urât; libarcă, gândac-de-bucătărie, gândac-negru (*Blatta orientalis*); **b)** insectă mică, de culoare galbenă-roșcată (*Phyllodromia germanica*). — Din ucr. **švab**, germ. **Schwabe**.

ȘVAB², -Ă, *șvabi, -e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Nume generic dat coloniștilor germani, francezi, italieni, spanioli și bulgari așezați succesiv în unele regiuni din Banat și Transilvania, în sec. XVIII; persoană care face parte dintre urmașii acestor coloniști. **2.** Adj. Care aparține șvabilor² (1), privitor la șvabi². — Din germ. **Schwabe**.

ȘVAÎTER, s.n. Varietate de brânză fină, asemănătoare cu cașcavalul, prezentând goluri mari în masa ei. — Din germ. **Schweizer**[käse].

ȘVARTȚ, (2) șvarțuri, s.n. (Înv.) **1.** Băutură fierbinte făcută din boabe de cafea prăjite și rășnite, trecută prin filtru și îndulcită; filtru. **2.** (La pl.) Porții de șvarț (1). [Var.: **șfarț** s.n.] — Cf. germ. *schwarz* „negru”.

ȘVĂBÉSC, -EĂSCĂ, *șvăbești*, adj. Care aparține șvabilor²; în dialectul șvăbesc. — **Șvab²** + suf. *-esc*.

ȘVĂBÉȘTE adv. Ca șvabi² (1), în felul șvabilor² (2); în dialectul șvăbesc. — **Șvab²** + suf. *-esc*.

ȘVĂBOĂICĂ, *șvăboaice*, s.f. Femeie care face parte din populația compusă mai ales din germani, colonizați în mod succesiv în Banat și în Transilvania prin sec. XVIII. — **Șvab²** + suf. *-oaică*.

ȘVED, -Ă, *șvezi, -de*, s.m. și f., adj. (Înv.) **1.** S.m. și f. Suedez (1). **2.** Adj. Suedez (2). — Din pol. **szwed**. Cf. germ. **Schwede**.

ȘVÉMÉR, *șvemere*, s.n. Bucată cilindrică de lemn, ancorată în poziție orizontală în apa unui fluviu, care servește ca indicator pentru zonele cu navigația interzisă. — Din germ. **Schwemmer**.

ȘVEZÉSC, -EĂSCĂ, *șvezești*, adj. (Înv.) Suedez (2). — **Șved** + suf. *-esc*.